

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Ekonomičtí migranti na trhu práce města Plzně

**Economic Migrants in the Labour Market of the
City of Pilsen**

Věra Vinická

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Ekonomičtí migranti na trhu práce města Plzně“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni dne 26. dubna 2013

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Magdaleně Rousové, M.A., Ph.D. za cenné rady, připomínky a trpělivost při odborném vedení mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
1 Cíle práce	7
2 Rozbor literatury	8
3 Metodika	9
4 Mezinárodní ekonomická migrace	10
5 Ekonomičtí migranti v České republice	14
5.1 Vývoj počtu ekonomických migrantů na trhu práce v ČR	20
6 Ekonomičtí migranti v okrese Plzeň-město	23
6.1 Vybraná charakteristika okresu	23
6.2 Vývoj počtu ekonomických migrantů na trhu práce v okrese	24
6.3 Struktura zaměstnanosti ekonomických migrantů na trhu práce v okrese .	26
6.4 Struktura ekonomických migrantů podle státní příslušnosti	29
6.5 Nejžádanější profese v okrese Plzeň-město	30
7 Změny na trhu práce a situace ekonomických migrantů v okrese Plzeň-město v důsledku ekonomické krize	31
7.1 Vývoj počtu ekonomických migrantů v okrese v období ekonomické krize	32
7.2 Opatření státu vůči ekonomickým migrantům v reakci na ekonomickou krizi	35
7.2.1 Projekt dobrovolných návratů	35
8 Charakteristika role pracovních agentur zaměstnávající ekonomické migranty na trhu práce	38
8.1 Postavení a právní úprava agentur práce	38
8.2 Zprostředkování zaměstnání	39
8.3 Zakázané práce v rámci agenturního zaměstnávání	40
8.4 Agenturní zaměstnávání v praxi	41
9 Závěr	44
10 Použité zdroje	46
11 Seznam příloh	50
12 Abstrakt	51

Úvod

Mezinárodní migrace se v poslední době stává stále větším fenoménem. V důsledku neustálého rozvoje dopravy je snadnější cestovat na malé i velké vzdálenosti. Migruje dnes v podstatě každý, ať už v podobě krátkodobé, dlouhodobé či dokonce trvalé migrace. Příčiny a důvody migrace mohou být různé. Mezi hlavní patří ekonomické, politické, náboženské nebo jiné důvody. Celosvětově však převládají důvody ekonomické. Právě mezinárodní ekonomickou migrací se zabývám v této práci. Vidina lepší ekonomické situace, více pracovních příležitostí, vyšší kvalita života, ale také možnost seberealizace přivádí ekonomické migranty z méně rozvinutých zemí do zemí s rozvinutými ekonomikami. Mobilita osob je ve velmi úzkém spojení s moderní společností. To naznačuje fakt, že zahraniční pracovní síla je nepostradatelnou součástí pracovních trhů většiny vyspělých států. Situace a vývoj ekonomických migrantů na trhu práce je dalším analyzovaným tématem v této práci.

Ekonomická migrace je ovlivněna především ekonomickou situací v cílové zemi. V případě ekonomické prosperity dochází k rozvoji obchodu, služeb, příchodu nových investorů, a tím vznikají nové pracovní příležitosti. Toho využívají zahraniční pracovníci, kteří mohou nabídnout často levnou pracovní sílu. Tu mnozí zaměstnavatelé vyhledávají. Při ekonomickém oslabení dochází ke snížení počtu volných pracovních míst, jak tomu bylo také v případě globální ekonomické krize, která propukla v roce 2008. Ekonomičtí migranti se po ztrátě zaměstnání dostávají často do nepříjemných situací, kdy musí řešit otázku, zda zůstat v cílové zemi či se vrátit zpět do země původu. Situaci migrantům také stěžuje fakt, že na nich jsou ještě mnohdy závislé jejich rodiny v mateřské zemi, kterým posílají část svých vydělaných finančních prostředků.

V posledních letech se v České republice výrazně rozmohlo zaměstnávání prostřednictvím agentur práce. Právě zaměstnavatelé zaměstnávající ve velké míře levné pracovní síly ze zahraničí, využívají služeb těchto agentur. Ty se zabývají především náborem zaměstnanců a poskytováním pracovní síly zaměstnavateli. Tím dokáží zaměstnavateli ušetřit celou řadu nákladů.

1 Cíle práce

Na začátku této práce je stručně charakterizována mezinárodní ekonomická migrace. Fenomén, který stále více nabývá na významu. Touha po lepší ekonomické situaci, vyšší kvalitě života, vede ekonomické migranty z méně rozvinutých mateřských zemí do cílových zemí s rozvinutými ekonomikami. Je zde také popsána situace zahraničních pracovníků v České republice. Pracovněprávní podmínky na trhu práce a vývoj jejich počtu ve sledovaném období.

Jedním z hlavních cílů je analýza statistických údajů o ekonomických migrantech na trhu práce v okrese Plzeň-město v letech 2000 – 2010. Snaha zachytit vývoj jejich počtu na trhu práce za sledované období. Dále zachytit strukturu zaměstnanosti cizinců, strukturu podle státní příslušnosti a nejžádanější profese v okrese.

Dalším cílem je přiblížení změny na trhu práce a situace ekonomických migrantů v Plzni v důsledku ekonomické krize. Hlavním znatelným dopadem ekonomické krize je úbytek příchozích ekonomických migrantů. Na druhé straně nedošlo k výrazným návratům cizinců do jejich mateřských zemí. Je zde uvedeno několik příkladů vládních opatření v závislosti na vzniklou situaci. Jedním z nich je Projekt dobrovolných návratů.

Neméně podstatným cílem je charakteristika pracovních agentur zaměstnávající ekonomické migranty na trhu práce. Ty v posledním desetiletí zaznamenávají velký rozmach. Obrací se na ně stále více firem. Převádějí na ně odpovědnosti za nábor zaměstnanců. Pracovní agentury tím dokáží ušetřit celou řadu nákladů, dokáží rychle a relativně levně reagovat na měnící se poptávku po výrobcích a službách. Ze strany zaměstnanců poskytují agentury práce snadnější přístup na pracovní trh, nabízí příležitost k rozvoji dovedností a k získání praxe, kterou mohou uplatnit v budoucím zaměstnání. V této práci jsou přiblíženy vztahy mezi těmito subjekty a jejich role na trhu práce.

2 Rozbor literatury

Před vypracováním předkládané práce bylo potřeba nastudovat odbornou literaturu pojednávající o daném tématu a získat potřebná data pro analýzu stavu ekonomických migrantů na trhu práce v okrese Plzeň-město za dané období. Použité zdroje a literaturu lze rozdělit do několika okruhů. První z nich tvoří literatura pojednávající o ekonomické migraci obecně. Většina autorů popisuje ve svých knihách konceptuální rámec migrace, migrační toky v širším socioekonomickém, demografickém a geografickém kontextu, dopady a podmíněnosti migrace, počty cizinců a jejich ekonomické aktivity, demografickou situaci a pracovní trh jako vnější rámec migrace, pracovní podmínky cizinců na českém trhu práce a další (Drbohlav, 2010; Fárek, 2008; Horáková, 2008; Vojtková, 2005; aj.). Tito autoři většinou do svých děl zahrnují i problematiku integrace migrantů, pracovních agentur nebo dopady ekonomické krize na situaci migrantů, ale pouze okrajově.

Druhým okruhem jsou zdroje a literatura obsahující celou řadu nejen statistických dat o ekonomické migraci. Tato data shromažďují většinou vládní organizace jako Český statistický úřad, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, Služba cizinecké policie nebo Ministerstvo průmyslu a obchodu. Pro účely této práce, tedy především pro získání informací o cizincích na trhu práce, významně přispěli instituce Úřad práce a Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Tento ústav vydal celou řadu bulletinů zabývajících se mezinárodní pracovní migrací v České republice. Tyto publikace byly hlavním zdrojem dat o ekonomických migrantech na trhu práce v okrese Plzeň-město. S vývojem cizinců na trhu práce souvisí uváděná problematika ekonomické krize. Informace k tomuto tématu poskytují také již zmíněné instituce. Vývojem migrací v ČR v období hospodářské recese se zabývá Milada Horáková (2010). S ekonomickou krizí, resp. s jejími důsledky je spojen projekt Dobrovolné návraty, který byl organizován Ministerstvem práce a sociálních věcí. Užitečné informace poskytuje mimo jiné Studie EMN o asistovaných dobrovolných návratech: programy a strategie České republiky podporující asistovaný návrat a reintegraci do třetích zemí, která vznikla pod záštitou Ministerstva vnitra ČR.

Posledním okruhem je literatura zabývajících se agenturním zaměstnáváním. V posledních letech hrají agentury práce při zaměstnávání ekonomických migrantů významnou roli. O pracovněprávních podmínkách, jejich struktuře a fungování, píše Tošovský, 2011; Jouza a kol., 2006; Saková, Martínková, 2009; Holeček, 2009 a další.

3 Metodika

Pro naplnění účelu bakalářské práce bylo nutné získat potřebné množství dat. Použitá data jsou jak z tištěných, tak elektronických zdrojů. Vývoj vybraných ukazatelů je charakterizován pomocí ročních statistik pro časové období 2000 – 2010. Hlavními zdroji informací o cizincích pobývajících na území České republiky ze statistického hlediska jsou například Český statistický úřad (ČSÚ) nebo Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV). Tyto instituce poskytují základní informace, statistiky, databáze a registry všech ekonomických a sociálních odvětví v České republice. Evidenci o zaměstnaných cizincích vede Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky (MPSV ČR) a Úřad práce (ÚP) a data o vydaných živnostenských oprávněních poskytuje databáze Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO).

Statistické sledování mezinárodní ekonomické migrace v daném časovém období provází celá řada právních a metodických změn, které ovlivňují možnost časové srovnatelnosti. Jedná se například o rozdílné zachycení údajů o cizincích při sčítání lidu v letech 1991 a 2001. Sčítání lidu v roce 1991 zachycuje cizince na našem území pouze s trvalým pobytem. Sčítání v roce 2001 zachycuje kromě cizinců s trvalým pobytem i cizince s vízy nad 90 dnů. Ovšem v porovnání s registrem cizinců Ministerstva vnitra České republiky (MV ČR) jich zachytilo pouze asi 60 % (Drbohlav, 2010). Dalším mezníkem je rok 2004, kdy došlo ke vstupu České republiky do Evropské unie. V tomto roce došlo v rámci volného pohybu pracovních sil k přesunu z evidence vydávaných pracovních povolení do pouhé registrace pracovní síly. Určité informace o pobytu cizinců na území České republiky vede Služba cizinecké policie. Data reprezentující okres Plzeň-město byla nejlépe dostupná v bulletinech zabývajících se mezinárodní pracovní migrací v České republice, které vydává Výzkumný ústav práce a sociálních věcí a dále na Úřadu práce města Plzně.

K získání potřebných obecných informací o problematice projevu ekonomické krize na trhu práce v souvislosti s ekonomickými migranty, jejich agenturním zaměstnáváním a agenturách práce celkově, posloužila příslušná snadno dostupná literatura. O něco složitější byl sběr dat o ekonomických migrantech zařazených do Projektu dobrovolných návratů, který byl realizován v důsledku ekonomické krize pro okres Plzeň-město. Dále byly hůře dostupné informace pro Plzeň v problematice agenturního zaměstnávání. Tyto informace nebyly dostupné z oficiálních statistik. Byly získávány z nejrůznějších článků a reportáží zabývajících se těmito problematikami. Na

specializovaném webu migraceonline (2013) vychází celá řada velmi zajímavých článků, rozhovorů a komentářů k dané problematice. Toto fórum Multikulturního centra Praha funguje pro kritickou diskuzi o migraci v ČR a v zemích střední a východní Evropy. Mapuje výzkum, vývoj legislativy, migrační a azylové politiky a činnost vládních i nevládních organizací.

Získaná statistická data byla následně analyzována a uskupena do tabulek podle potřebného významu. Data byla sbírána pro časové období 2000 – 2010 pro okres Plzeň-město. Byly tak vytvořeny časové řady znázorňující vývoj počtu ekonomických migrantů na trhu práce v Plzni, strukturu zaměstnanosti migrantů, vývoj vydaných platných povolení k zaměstnání, nejčastější státní příslušnosti působící na trhu práce, a také nejžádanější profese. V některých případech proběhl pro porovnání sběr dat i za Českou republiku nebo za jiné vybrané okresy, například pro porovnání vývoje podílu ekonomických migrantů na pracovní síle. Takto připravená data byla dále zpracována do grafické podoby pro lepší znázornění a přehlednost. U většiny grafů je použit sloupcový typ, v případě znázornění podílu ekonomických migrantů na pracovní síle typ spojnicový. Tyto operace byli prováděné v programu Microsoft Office Excel 2003. Z výsledných tabulek a grafů byly následně vyhodnocovány závěry.

4 Mezinárodní ekonomická migrace

V dnešní době se nacházíme v éře významné lidské mobility. Migrace je brána jako významná složka územních pohybů obyvatelstva. Je příčinou i důsledkem prostorových změn v organizaci společnosti. Mezinárodní migrace má celou řadu příčin a důsledků. Příčiny migrace můžeme rozdělit na tzv. „push“ a „pull“ faktory (Demografie, 2013). „Push“ faktory jsou takové, které nutí migranty opustit svou zemi původu. Lze mezi ně zařadit například ekonomickou nestabilitu země, rychlý demografický růst, změnu životních standardů, válečné, náboženské a národnostní střety, nedostatek ekonomických a pracovních příležitostí nebo zhoršení kvality životního prostředí. Druhou skupinou jsou „pull“ faktory, které přitahují migranty do určitých cílových, především západních zemí. Jsou to například poptávka po práci, dostupnost pozemků, příznivé ekonomické příležitosti, vysoká kvalita života, politická stabilita, svoboda nebo možnost seberealizace (Vojtková, 2005). Na základě těchto faktorů lze mezinárodní migraci rozdělit na dva hlavní proudy, a to na migraci

politickou a ekonomickou. Na globální úrovni lze mezinárodní migraci charakterizovat jako tok obyvatelstva z chudého „Jihu“ na bohatý „Sever“ (Šišková, 2001).

Ekonomických migrantů, kteří hledají lepší uplatnění, životní úroveň nebo vzdělání, je patrně nejvíce. O něco menší skupinu migrantů tvoří lidé, kteří opouštějí svou zemi z politických důvodů. V rámci struktury migrace převládá pohyb pracovních sil z rozvojových nebo tranzitních zemí do zemí s rozvinutými ekonomikami. Za hlavní příčiny těchto pohybů lze považovat výrazné rozdíly v bohatství jednotlivých oblastí, síle daných ekonomik a v následné životní úrovni v nové společnosti. Jako další příčiny těchto pohybů můžeme považovat také časté rozdíly v míře demokracie a v politické stabilitě jak zdrojové, tak cílové země (Drbohlav, 2001).

V dnešní době se stává fenoménem také pohyb osob mezi vyspělými zeměmi, například v rámci Evropské unie. Na druhé straně zde stojí bariéra rostoucí mezinárodní migraci, a to je migrační politika cílových zemí. Ta se snaží různými způsoby regulovat a významně omezovat příliv migrantů na své území. V každé zemi se však najdou odpůrci těchto opatření, kterými jsou často podnikatelské kruhy vyspělých společností. Ty výrazně brojí proti silné filtraci imigrace, neboť je dopředu žene neukojitelná touha po levné pracovní síle (Šišková, 2001).

Rostoucí mezinárodní migrace má však své problémy, které se promítají do oblasti sociální, kulturní a politické. Významný příliv migrantů vyvolává u místního obyvatelstva různá pnutí či averze. Ty se přirozeně promítají do politických souvislostí. Obecně je znám fakt, že odpor vůči přistěhovalcům se projevuje mírněji v těch zemích, které jsou na takovou situaci zvyklé. K nim se řadí země jako Spojené státy americké, Kanada, Austrálie a Nový Zéland. Naopak v Evropě je tato problematika dost citlivým tématem (Fárek, 2008).

Fárek (2008) uvádí, že pojetí migrace není zcela sjednocené a lze se setkat s odlišnými přístupy. Například Mezinárodní organizace práce (ILO) považuje za migranty osoby žijící mimo svou mateřskou zemi déle než jeden rok. V roce 2005 činil jejich počet asi 200 milionů, to jsou zhruba 3 % světové populace. Podle statistik OECD se za migranty považují osoby narozené v zahraničí, které jsou starší patnácti let. Těch bylo v rozvinutých ekonomikách podle Financial Times v roce 2008 více než 75 milionů, to je asi 1,1 %.

Dále Fárek (2008) uvádí, že nejvyšší počet migrantů mřících do rozvinutých ekonomik pochází z Latinské Ameriky (19 milionů). Na druhé místo se řadí Asie (16 milionů). V porovnání jednotlivých zemí se na první místo řadí Mexiko, ze kterého

emigrovalo přibližně 8 milionů osob. Z Velké Británie se vystěhovalo 3,2 milionu osob a z Německa 3,1 milionu. U těchto dvou zemí je v současné době trendem stěhování bohatších důchodců do klimaticky příznivějších destinací. Okolo 2 milionů osob se vystěhovalo z Itálie, Turecka, Polska, Číny nebo Indie. Od této hranice nejsou daleko Filipíny a Rusko.

Důsledky ekonomické migrace se projevují odlišně v původních a v cílových zemích. Nicméně v obou případech jsou protikladné. Vystěhovalectví znamená pro mateřskou zemi určitou ztrátu prostředků, které byly vynaloženy na výchovu a vzdělání emigrantů. V případě vysoce kvalifikovaných pracovních sil se jedná i o tzv. odliv mozků („brain drain“), se kterým je spojený odliv znalostí a dovedností, což může vést ke zpomalování vědecko-technického pokroku v dané zemi. Tento fenomén je typický pro země střední a východní Evropy (Demografie, 2013). Z jiného hlediska může být tento odchod přebytečných pracovních sil pozitivní. Přispívá ke snížení nezaměstnanosti a k určitým úsporám na nejrůznějších sociálních dávkách. Pokud je pro vzdělané kvalifikované odborníky emigrace úspěšná, respektive jejich vyhlídky na uplatnění v cílové zemi a šance na získání vstupních víz do rozvinutých ekonomik, mohou se stát motivací pro obyvatele v mateřské zemi. Ti pak mohou usilovat o získání potřebného vyššího nebo specializovaného vzdělání. To následně vede k celkovému sociálnímu posílení země. Příkladem jsou indičtí studenti a počítačová odborníci, kteří byli dříve motivováni nadějí uplatnit se v Silicon Valley, mají dnes zastoupení v domácím rozvinutém průmyslu (Fárek, 2008).

Velký význam má také příliv finančních zdrojů od vystěhovalců zpět do mateřské země. Ty sem zpravidla převádějí část svých výdělků jako úspory nebo finančně podporují své rodiny a příbuzné. Ti tyto finance většinou využijí na bydlení, zdravotní péči, vzdělání, nákup zboží dlouhodobé spotřeby nebo základní podnikatelské aktivity. Tím získává místní ekonomika významné růstové podněty. Dalším přínosem je zvýšení kvalifikační úrovně v případě návratu migrantů zpět do své mateřské země. Na druhou stranu může dojít k vytvoření závislosti na příjmech ze zahraničí nebo k oslabení zájmu přijímat hůře placená pracovní místa (Fárek, 2008).

Dopady na hostitelské země mohou být též pozitivní i negativní. S příchodem ekonomicky aktivních migrantů stoupá především nabídka práce, což tlumí tlak na růst mezd. Působí na snižování výrobních nákladů, a také usnadňuje udržení výroby a činností, které by jinak těžko obstály v konkurenci s levnými dovozy, například v textilním průmyslu (Imigrace, 2013). Zahraniční pracovníci hrají velkou roli v celé

řadě kvalifikačně nenáročných oborech, o které bývá ze strany tuzemských pracovníků menší zájem bez ohledu na platové ohodnocení. Pozitivně působí také „příliv mozků“, tedy příliv kvalifikovaných pracovníků, na jejichž přípravě a vzdělání se podílela mateřská země. Typickým příkladem země, odkud migrují odborníci je Indie. Uvádí se, že ve Spojených státech je usídleno až 1 milion Indů a ti, kteří jsou v produktivním věku, mají v 75 % alespoň bakalářské vzdělání (Fárek, 2008). Právě Spojené státy jsou na vrcholu kvalifikační bilance mezi vystěhovalectvím a přistěhovalectvím. Je zde patrná převaha přílivu vysoce kvalifikovaných odborníků nad jejich odchody do zahraničí. Lidé, kteří přicházejí, jsou vzdělanější a mají větší odborné znalosti než ti, kteří odcházejí. Spojené státy se tak dostávají na špičku úspěšnosti v mezinárodní konkurenci o nejlepší mozkovou kapacitu (Fárek, 2008). Tomu přispívá také migrace pracovníků mezi státy s rozvinutými ekonomikami. Mezi hlavní důvody těchto pohybů se řadí příležitosti dalšího studia, růst kvalifikace a větší možnosti uplatnění ve vědě a výzkumu.

Dalším vlivem imigrace v hostitelských zemích je stlačování mezd především v méně odborných profesích s příchodem méně kvalifikované pracovní síly (Imigrace, 2013). Na druhé straně může dojít s imigrací k potlačení růstu mzdových nerovností mezi tuzemskými pracovníky. Příkladem může být zaměstnávání migrantek na pozice chůvy, pečovatelky nebo pomocnice v domácnosti. Dostupná péče o děti a domácnost tak umožňuje vysoce vzdělaným matkám návrat do zaměstnání, a tím dochází na domácím trhu práce ke zvýšení nabídky kvalifikovaných pracovních sil vůči nekvalifikovaným (Fárek, 2008).

Mezi negativní stránky imigrace v hostitelských zemích můžeme řadit často problémy s horšími životními podmínkami, nízkou kvalifikací a opakovanou nezaměstnaností nově příchozích pracovníků. Ve velké řadě případů je problém také spojen s adaptací do místních sociální a politických poměrů. Často se přistěhovalci potýkají s jazykovou bariérou a s neznalostí místních právních předpisů. Z jejich strany dochází také často ke zneužívání velkorysé sítě sociálního zabezpečení a podpor. Ze strany státu tak většinou dochází k různým opatřením v podobě přitvrzení imigračních procesů (Imigrace, 2013).

Celkově se dá říci, že sílící pohyb osob souvisí s globalizací a napomáhá rozvoji světové ekonomiky. To vše se odehrává především v posledních desetiletích. Hospodářskopolitické dopady migrace na jednotlivé země jsou často dosti nejednoznačné. Jako pozitivní lze brát doplnění mezer na pracovním trhu dané země a

větší konkurenci v něm. Negativním důsledkem je často zneužívání velkorysého sociálního systému v některých státech, který poskytuje migrantovi obstojné životní podmínky, a tím klesá jeho motivace k hledání pracovních příležitostí (Imigrace, 2013). S tím souvisí také přístupy jednotlivých států k migraci jako takové. Otázkou je, v jaké míře ji povolovat. Do velké míry závisí na jejich otevřeném nebo uzavřeném postoji. Úplné uzavření státu před přílivem pracovních sil ze zahraničí může mít negativní vliv na domácí trh práce. Naopak přílišná otevřenost může vést ke zhoršení sociálních podmínek nebo k přílišnému nárůstu počtu cizinců v zemi, jak je tomu dnes například ve Velké Británii nebo ve Francii (Fárek, 2008). V rozvojových zemích převládají spíše pozitivní vlivy odchodu pracovníků ze země. Jak již bylo zmíněno, především díky vracejícímu se finančnímu kapitálu od emigrantů zpět do země, což ve většině případů přesahuje celkové přínosy z rozvojové pomoci a dluhových úlev. Problémem je také dnešní málo rozvinutá mezinárodní spolupráce v ovlivňování nebo usměrňování migrace. Bez ohledu na všechna negativa přicházející s migrací vytvářejí rozvinuté ekonomiky celou řadu lákavých nabídek pracovních příležitostí, které budou nezaměstnaní z rozvojových zemí ochotně přijímat. Mezinárodní pohyb osob je ale snadněji udržitelný za určité mezinárodní spolupráce (Fárek, 2008).

5 Ekonomičtí migranti v České republice

Získání zaměstnání na území České republiky je podmíněno získáním povolení k pobytu. Pobyt cizinců na území ČR upravuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky (Pořízková, 2008). Formulace podmínek pro vstup a pobyt migrantů na našem území jsou jedním z klíčových faktorů ovlivňujících úroveň zaměstnanosti v České republice.

Ekonomická migrace se v České republice začala rozvíjet již na počátku 90. let 20. století, kdy česká vláda přijala migrační legislativu, navázala mezinárodní kontakty a podepsala první bilaterální smlouvy o vzájemném zaměstnávání občanů.

V letech 1993 – 1996 zaznamenala Česká republika první výrazný příliv zahraničních pracovníků na své území (Pořízková, 2008). Bylo to dáno značně liberální migrační politikou v naší zemi. Zahraniční pracovní síla vyplňovala především volná pracovní místa, která byla odmítána domácími pracovníky. Již v té době byla zaměstnanost regulována vydávanými pracovními povoleními. Navíc nízká míra

nezaměstnanosti v tomto období usnadňovala ekonomickým migrantům vstup na pracovní trh (Pořízková, 2008).

V období let 1997 – 1999 došlo ke zpřísnění podmínek pobytu a zaměstnání cizinců na území České republiky. Byla nastolena spíše restriktivní politika s legislativním omezením pro cizince. Tato změna byla podmíněna projevujícími se ekonomickými problémy, rostoucí mírou nezaměstnanosti, rostoucím počtem zahraničních pracovníků působících nelegálně na českém trhu práce a uvědoměním si dlouhodobých dopadů ekonomické migrace (Pořízková, 2008). Toto opatření bylo počáteční snahou vyhovět požadavkům na připojení k Evropské unii. K 30.6.1999 se pracující cizinci podíleli na celkové pracovní síle České republiky 2,87 % a oproti roku 1997 došlo k poklesu o téměř 1 % (Horáková, 2000).

V průběhu sledovaných deseti let došlo k několika právním úpravám a změnám v kategorizaci pracujících cizinců na území České republiky.

V letech 2000 – 2004 se mezi ekonomicky aktivní cizince na trhu práce v České republice řadili:

- cizinci s pracovním povolením
- občané Slovenské republiky
- cizinci s živnostenským oprávněním

Další kategorií cizinců, kteří se vyskytují na českém trhu práce jsou žadatelé o azyl, i když primárně mezi ekonomické migranty nepatří. Spíše restriktivní politika ve vydávání povolení k zaměstnání vede k tomu, že se azylová procedura stala jednou ze vstupních bran na český trh práce. Azylanté ale představují na trhu práce spíše marginální skupinu (Horáková, 2004).

Česká vláda prováděla výraznou legislativní činnost v oblasti vymezování podmínek vstupu, setrvání, pobytu a výkonu ekonomické činnosti cizinců na území státu. Na počátku roku 2000 vstoupily v platnost dva klíčové zákony. Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a zákon č. 325/1999 Sb. o azylu (Drbohlav, 2010).

V prvním z nich byly nově upraveny dva druhy povolení k pobytu cizinců. Byl to pobyt přechodný a trvalý. Pro přechodný pobyt musel cizinec získat krátkodobé či dlouhodobé pobytové vízum. Tato víza se vystavovala na dobu nutnou k dosažení účelu pobytu. Krátkodobé vízum se vydávalo za účelem turistiky, dlouhodobé za účelem zaměstnání, podnikání či studia. Víza potřebná k získání trvalého pobytu se vydávala

především za účelem sloučení rodiny nebo z důvodu zahraničně politického zájmu České republiky (Horáková, 2000). Pouze první skupina, tedy cizinci s povolením k zaměstnání, byla na českém trhu početně regulována. Počet ekonomicky aktivních slovenských občanů a cizích podnikatelů nebyl nijak limitován. Občané Slovenské republiky byli v České republice pouze evidováni na příslušném úřadu práce, nepotřebovali a stále nepotřebují povolení k zaměstnání. Jsou zaměstnání na základě uzavření pracovní smlouvy se zaměstnavatelem, který má sídlo v České republice.

V uvedených tabulkách a grafech se pod pojem „celková zaměstnanost cizinců“ zahrnují cizinci s povolením k zaměstnání, občané Slovenské republiky působící na českém trhu práce a cizinci s živnostenským oprávněním. Jedná se tedy o kategorii cizinců s vízem k pobytu nad 90 dnů za účelem zaměstnání nebo podnikání (kromě slovenských občanů, kterým stačí registrace místními úřady práce). Pod „celkovou zaměstnanost cizinců“ se neřadí cizinci s povolením k trvalému pobytu. Tito migranti se považují jako součást obyvatelstva České republiky. Platí pro ně stejné právní předpisy jako pro občany České republiky. Mají volný vstup na pracovní trh a nepotřebují pracovní povolení.

Zvýšení aktivity vlády v otázkách migrace dokazuje také zahájení projektu „Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“ v roce 2003. Tento projekt byl realizován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. Jeho cílem bylo přilákat zahraniční kvalifikované pracovníky na český trh práce, kteří by měli zájem usadit se zde i se svými rodinami (Drbohlav, 2010). Pro účast v projektu bylo nutné splnit určité podmínky. Účastníci museli mít ukončené alespoň středoškolské vzdělání, platné vízum k pobytu a platné pracovní povolení. Hodnocenými kritérii byly také jazykové schopnosti a pracovní zkušenosti. Žádná konkrétní zaměstnání či profese však nebyla preferována. Do projektu bylo zařazeno také několik výhod pro cizince. Byla jim poskytnuta ochranná lhůta při ztrátě zaměstnání nebo došlo ke zkrácení doby nutné k udělení trvalého pobytu pro účastníky projektu a jejich rodiny z obvyklých 5 let na 2 a půl roku. Do konce roku 2008 se do projektu přihlásilo okolo 2 600 osob, včetně svých rodin, což bylo méně než umožňovaly stanovené kvóty. Za malým zájmem mohou stát relativně náročné vstupní podmínky a nebo malá informovanost cizinců o existenci projektu (Drbohlav, 2010). Tento projekt je dokladem měnící se migrační a integrační politiky v České republice. Začíná být podporována pracovní migrace a zahraniční pracovníci už nejsou jen pomocní nebo málo kvalifikovaní.

Důvodů, díky kterým dochází k posílení významu ekonomických migrantů na českém trhu práce může být několik. Mezi ty hlavní patří uvědomění si možných důsledků demografického vývoje, nedostatek domácí pracovní síly v některých sektorech trhu práce, změna požadavků na znalosti a dovednosti pracovníků nebo také nízkou atraktivitou některých pracovních míst pro domácí občany (Pořízková, 2008).

V květnu roku 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie, a tím došlo k výrazným změnám z hlediska migrační politiky. Od této doby se podmínky zaměstnávání cizinců v České republice řídí zákony č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (Pořízková, 2008). Tento rok lze považovat za počátek nového a aktivnějšího období české migrační politiky. Již v roce 2003 docházelo k určitým formulacím zásad migrační politiky a byl spuštěn již zmíněný projekt „Aktivní výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“. Od roku 2004 je rozdělení ekonomicky aktivních cizinců na území České republiky takovéto:

- občané EU/EHP a Švýcarska
- občané třetích zemí
- cizinci s živnostenským oprávněním

Hlavní změnou je rozdílný právní přístup k občanům EU/EHP a Švýcarska a jejich rodinným příslušníkům, a také k občanům třetích zemí. Občané EU/EHP a Švýcarska jsou od této doby osvobozeni od povinnosti žádat jak o povolení k pobytu, tak o povolení k zaměstnání. Podle zákona o zaměstnanosti již nejsou považováni za cizince a mají tedy volný vstup na český pracovní trh. Jejich zaměstnavatelé mají pouze oznamovací povinnost vůči místně příslušnému úřadu práce, a to pomocí tzv. informační karty (§102 zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti) (Pořízková, 2008).

Zaměstnávání občanů ze třetích zemí se řídí podle §85-101 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (Pořízková, 2008). Tito občané mají povinnost získat pracovní povolení. Je nutné podotknout, že od této doby je vydávání pracovních povolení jediný možný způsob regulace ekonomické migrace na českém trhu práce. Navíc povinnost žádat o pracovní povolení mají pouze cizinci ze třetích zemí, kteří nemají na území České republiky trvalý pobyt. Pracovní povolení se vydává zpravidla na jeden rok s možností prodloužení. Po pěti letech nepřetržité práce potom může občan třetí země získat trvalý pobyt. Tím získává možnost volného vstupu na domácí trh práce, nepotřebuje tedy povolení k zaměstnání. Získává tak z hlediska zaměstnání stejná práva a postavení jako občan České republiky. Zpřístupní se mu tak výhody jako je nárok na vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, nárok na podporu v nezaměstnanosti a nárok

na opatření aktivní politiky zaměstnanosti (Pořízková, 2008). Podmínkou pro zaměstnavatele, aby mohl zaměstnat zahraničního pracovníka, je získat povolení k získávání zaměstnanců ze zahraničí. Cizinec navíc podává žádost o povolení k zaměstnání cizince, pokud má přislíbeno zaměstnání na území České republiky. Toto povolení je určeno pouze pro jedno konkrétní místo u konkrétního zaměstnavatele. Obě povolení se vydávají s ohledem na stávající situaci na trhu práce, vydávají se pouze na volná pracovní místa a jen v případě, že dané místo nelze obsadit jinak (Pořízková, 2008).

České úřady práce, jak již bylo řečeno, se snaží regulovat vydáváním pracovních povolení počet zaměstnaných zahraničních pracovníků v České republice. Tento omezený přístup k pracovnímu povolení nebo omezení na zaměstnání pouze u jednoho zaměstnavatele a nutnost každoročního prodlužování pracovního povolení často vede k přechodu občanů třetích zemí z pozice zaměstnanců do sféry živnostenského podnikání.

Po vstupu České republiky do Evropské unie došlo k několika dalším právním úpravám z hlediska pobytu a zaměstnávání cizinců. V roce 2005 byla přijata směrnice o právu na sjednocení rodin občanů třetích zemí (Směrnice 2003/86/EC ze dne 22.9.2003 o právu na sloučení rodiny). Směrnice dále podmínila zlepšení životních podmínek v zařízeních pro zajištění cizinců, které jsou po této novele nově spravována Ministerstvem vnitra ČR. Byla také zavedena povinnost pro držitele víz, mít při vstupu na Českou republiku platné zdravotní pojištění (Drbohlav, 2010).

Za další projev aktivnější české migrační politiky je považován projekt tzv. zelených karet, který se začal připravovat v roce 2007 pod záštitou Ministerstva práce a obchodu (MPO). Tento projekt vstoupil v platnost v lednu roku 2009 a jeho cílem je pružné získávání zahraniční pracovní síly a eliminace administrativní procedury s tím spojené. Zelená karta je určena pro odbornou pracovní sílu s jak vysokou, tak nízkou kvalifikací. Je to tedy povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání na území ČR ve zvláštních případech (MV ČR, 2013). Je určena pro občany třetích zemí, kteří potřebují povolení k zaměstnání. Není určena pro občany zemí EU, Norska, Islandu, Lichtenštejnska, Švýcarska a jejich rodinné příslušníky, protože ti k práci v ČR nepotřebují pracovní povolení. Je tedy brána jako propojení povolení k pobytu a povolení k zaměstnání. Regulace administrativních procedur spočívá v získání pouze jednoho povolení namísto původních tří (pracovní povolení, povolení zaměstnavatele získávat zaměstnance ze zahraničí a vízum). Ministerstvo vnitra vydává zelené karty na

konkrétní pozici u konkrétního zaměstnavatele (Drbohlav, 2010). Jsou vydávány na místa dlouhodobě neobsazená pracovníky z České republiky nebo EU. V případě, že zaměstnanec chce změnit zaměstnavatele, musí zažádat o nové povolení (zelenou kartu). Po uplynutí jednoho roku pobytu, může cizinec požádat o vydání povolení k dlouhodobému pobytu za jiným účelem (MV ČR, 2013).

„Existují tři typy zelených karet:

- typ A: pro kvalifikované pracovníky s vysokoškolským vzděláním a klíčový personál
- typ B: pro pracovníky na pracovních pozicích minimálně s požadavkem vyučen
- typ C: pro ostatní pracovníky“ (MV ČR, 2013).

Zelené karty jsou vydávány na tři roky s možností prodloužení. Výjimkou jsou karty vydávané pracovníkům s nižší kvalifikací, kterým jsou vystavovány karty na dva roky bez možnosti prodloužení. Systém je nastaven tak, aby podporoval krátkodobou legální migraci a zároveň aby fungoval, jako preventivní nástroj k boji proti nelegálnímu zaměstnávání cizinců (Drbohlav, 2010).

Ministerstvo vnitra České republiky vydává také tzv. modré karty. Jsou to stejně jako zelené karty povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání a jsou vydávány občanům ze třetích zemí, kteří potřebují povolení k zaměstnání. Jsou určeny pro zájemce o zaměstnání s vyšším odborným nebo vysokoškolským zaměstnáním pokud jejich studium trvalo alespoň 3 roky a jsou vystavované také na konkrétní místo u konkrétního zaměstnavatele (Integrovaný portál MPSV, 2013).

K další legislativní změně z hlediska zaměstnávání cizinců došlo v roce 2008. Výhodu získali zaměstnavatelé, kterým byla zrušena povinnost mít povolení k získávání zaměstnanců ze zahraničí. Pro zahraniční pracovníky byla zavedena tzv. ochranná lhůta v délce 60 dnů, v případě ztráty zaměstnání bez vlastního přičinění. Tím dostali možnost setrvat po danou dobu v České republice a hledat si nové zaměstnání (Drbohlav, 2010).

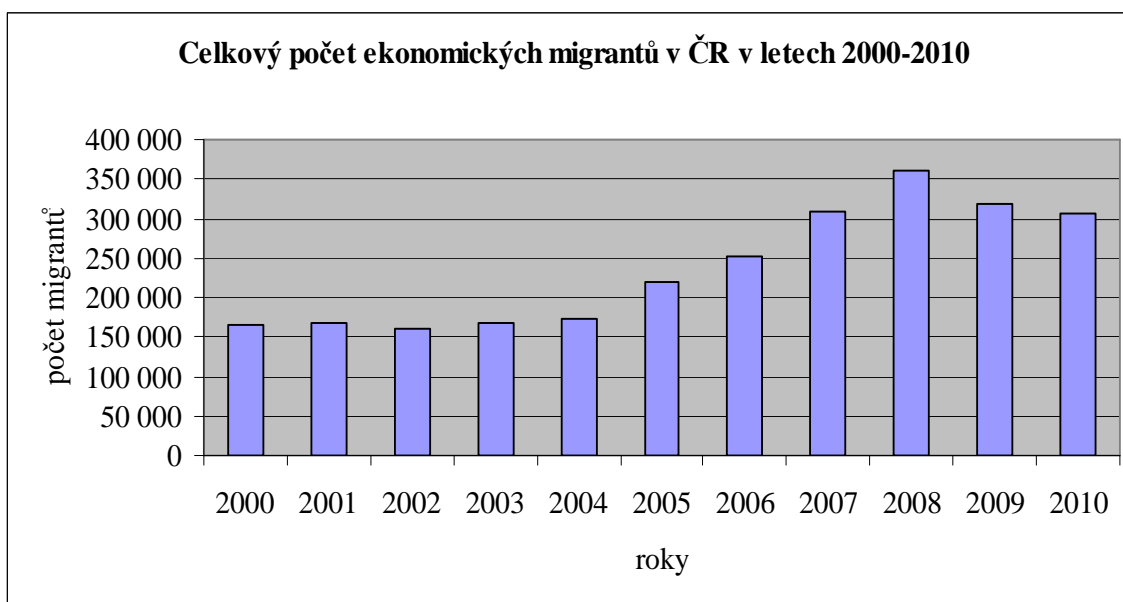
Další kategorií ekonomicky aktivních cizinců na území České republiky jsou cizinci podnikající na základě živnostenského oprávnění. Do celkového počtu cizinců s živnostenským oprávněním jsou zahrnuti občané EU/EHP a Švýcarska, migranti s trvalým pobytem na území ČR a azylanté, kteří mají v oblasti podnikání stejné

postavení jako čeští občané. Dále občané třetích zemí, kteří podle novely zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, nepotřebují povolení k pobytu za účelem podnikání, ale stačí jim pouze povolení k dlouhodobému pobytu bez ohledu na účel pobytu (Pořízková, 2008). Živnostenskému podnikání se po roce 2004 výrazně více věnují občané třetích zemí. V roce 2006 se na celkovém počtu cizinců s živnostenským oprávněním podíleli 80 % (Pořízková, 2008). Je to dáno tím, že v živnostenském podnikání shledávají výhodu snazšího přístupu na český pracovní trh. Pracovní povolení představuje pro některé cizince ze třetích zemí určitou bariéru, a proto se snaží hledat cestu, kterou lze institut pracovních povolení obcházet. Získání živnostenského oprávnění jim usnadňuje také fakt, že při jeho udělování není zkoumána situace na trhu práce.

5.1 Vývoj počtu ekonomických migrantů na trhu práce v ČR

Statistické údaje o vývoji počtu cizinců na území České republiky zobrazuje graf č. 1. Do roku 2003 byl počet zahraničních pracovníků poměrně stabilizovaný. Od roku 2004 má počet vzrůstající tendenci. Vyšší počet ekonomických migrantů na našem území můžeme přisoudit určitým změnám v legislativě po vstupu České republiky do Evropské unie, díky kterým se usnadnil některým cizincům vstup na český trh práce. Liberálnější migrační politika usnadnila získání práce především migrantům z EU/EHP a Švýcarska, kterým odpadla povinnost získat pracovní povolení. Dále příliv zahraničních pracovníků ovlivnila příznivá ekonomická situace v České republice. Toho využila celá řada zahraničních investorů. Vzniklo tak mnoho pracovních příležitostí, kterých využili z velké části ekonomičtí migranti. Ti tvořili levnou pracovní sílu, kterou zaměstnavatelé vyhledávali. V roce 2008 bylo v České republice 361 709 ekonomických migrantů. Byl to nejvyšší počet za celé sledované období. Od roku 2002, kdy byl počet nejmenší, stoupl počet o 199 998 zahraničních pracovníků (ČSÚ, 2013). Od roku 2008 má stav pracujících cizinců klesající tendenci. Stalo se tak v důsledku ekonomické krize, která se začala projevovat na českém trhu práce úbytkem volných pracovních míst.

Graf č. 1

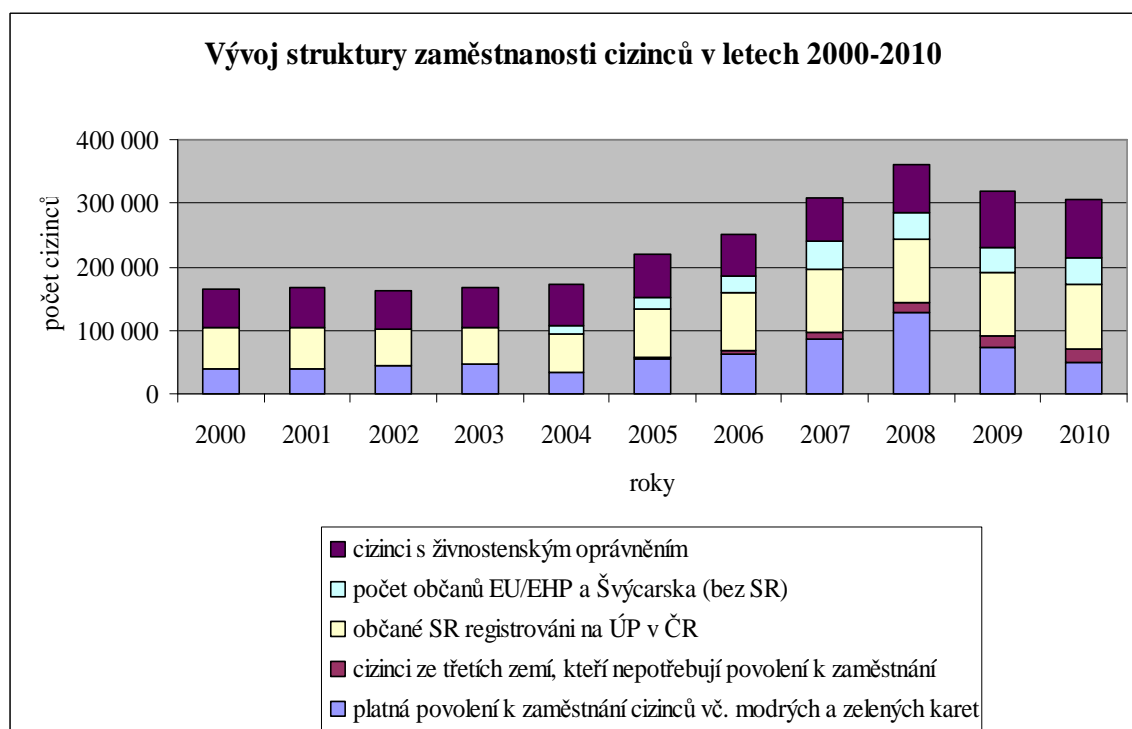

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ, 2013

Vývoji počtu ekonomicky aktivních cizinců odpovídá podíl zahraničních pracovních sil na počtu pracovních sil v ČR. Nejvyšší podíl byl v roce 2008, kdy se cizinci na českém trhu práce podíleli 6,43 % (Horáková, 2012).

Struktura celkové zaměstnanosti cizinců je znázorněna v grafu č. 2. Do roku 2004 byl počet i struktura zaměstnanosti poměrně stabilizovaný. Od roku 2004 do roku 2008 stoupal počet vydaných pracovních povolení. To bylo dáno postupnou liberalizací trhu práce po vstupu ČR do EU. Počet Slováků registrovaných na úřadech práce se po roce 2005 výrazně zvýšil a do konce sledovaného období se příliš neměnil. Stejně tak počet občanů EU/EHP a Švýcarska byl od roku 2007 poměrně vyrovnaný. Jak je patrné z tabulky č. 1, počet podnikatelů s živnostenským oprávněním byl do roku 2007 poměrně stabilizovaný. Od roku 2008 došlo k mírnému navýšení. Přechodem do podnikatelské sféry si tak někteří občané ze třetích zemí usnadňovali vstup na český pracovní trh. Pro získání živnostenského oprávnění není potřeba pracovního povolení. Výraznější změnu zaznamenal počet vydaných povolení k zaměstnání občanům třetích zemí po roce 2008. Vlivem ekonomické krize došlo k zpřísnění migrační politiky a povolení se tak vydávalo méně. Stav vydaných povolení se primárně odvíjel od situace na českém trhu práce.

Graf č.2

Zdroj: vlastní zpracování dle Bulletin č. 28, VÚPSV (Horáková, 2012)

Tab. č. 1

Vývoj struktury zaměstnanosti cizinců v ČR v letech 2000-2010					
rok	platná povolení k zaměstnání cizinců vč. modrých a zelených karet	cizinci ze třetích zemí, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání	občané SR registrováni na ÚP v ČR	počet občanů EU/EHP a Švýcarska (bez SR)	cizinci s živnostenským oprávněním
2000	40 080	-	63 567	-	61 340
2001	40 097	-	63 555	-	64 000
2002	44 621	-	56 558	-	60 532
2003	47 704	-	58 034	-	62 293
2004	34 397	747	59 818	13 022	65 219
2005	55 210	2 659	75 297	18 570	67 246
2006	61 452	6 777	91 355	25 491	65 722
2007	85 351	10 140	101 233	43 518	68 785
2008	128 934	14 516	100 223	40 878	77 158
2009	73 714	17 680	98 192	41 123	87 753
2010	49 244	22 126	100 727	43 270	90 983

Zdroj: Bulletin č. 28, VÚPSV (Horáková, 2012)

6 Ekonomičtí migranti v okrese Plzeň-město

6.1 Vybraná charakteristika okresu

Okres Plzeň-město se nachází zhruba uprostřed Plzeňského kraje na západě České republiky. Jeho poloha skýtá řadu výhod. Již v historii byla obchodním centrem na významné křižovatce cest do Norimberku a Řezna. Nejen vhodná poloha, ale i nerostné bohatství v Plzni a okolí přispělo ke vzniku zdejšího průmyslu. V okolí Plzně se nacházejí zásoby žáruvzdorných a keramických jílu, stavebního kamene a černého uhlí, které už se v současné době netěží. Plzeň a celý kraj je významnou průmyslovou oblastí v rámci celé ČR. Je to dáno výhodnou blízkostí hranic s Německem, dokazuje to i značná přeshraniční spolupráce. Plzeň je důležitým dopravním uzlem. Okolo Plzně vede dálnice směřující z Prahy do Německa. Plzní prochází také významný III. železniční koridor, který propojuje východ a západ České republiky (BusinessInfo, 2013).

Nejrozvinutějšími průmysly jsou potravinářský, strojírenský a elektrotechnický. Potravinářský průmysl v okrese charakterizuje Plzeňský Prazdroj a.s., největší český exportér piva do téměř 50 zemí světa, dále Stock Plzeň a.s., tradiční výrobce lihovin, v současné době největší výrobce lihovin v ČR a Bohemia Sekt Českomoravská vinařská a.s. ve Starém Plzenci, významný producent vín (ČSÚ, 2013). Strojírenský průmysl zastupuje především Škoda Plzeň a.s.. Firmy orientující se na elektrotechnický průmysl mají největší zastoupení v Plzni v průmyslové zóně Borská pole.

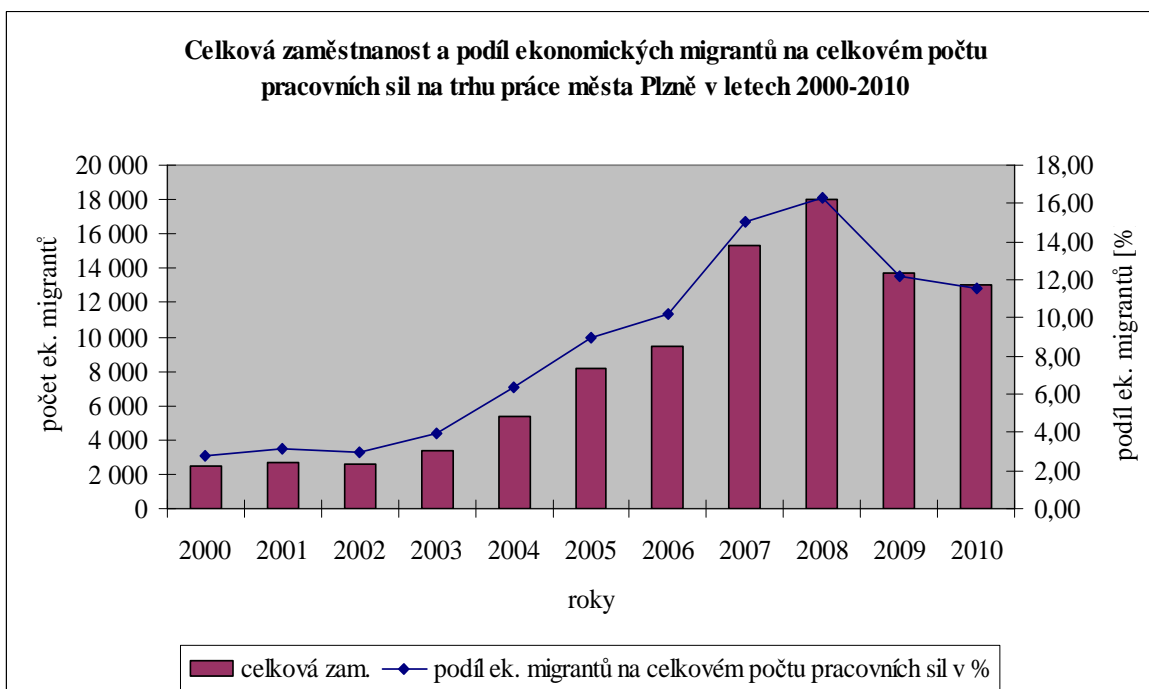
Okres Plzeň-město je atraktivní nejen pro tuzemské podniky, ale také pro celou řadu zahraničních investorů. To dokazuje značná část Městského industriálního parku Borská pole. Tento projekt se začal budovat na počátku roku 1995 a dnes je nejdůležitějším rozvojovým projektem městské správy v oblasti hospodářského rozvoje. Park má rozlohu 105 ha a nachází se v jihozápadní části města. Je zde okolo 40 firem a přibližně 40 % jich je ryze českých (Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, 2013). Ze zahraničních společností je zde největší zastoupení německých a japonských firem. Nejdelší tradici má na Borských polích firma Panasonic AVC Network Czech s.r.o. na výrobu televizorů. Jako další zde působí firma YAZAKI Wiring Technologies Czech s.r.o, která se zabývá výrobou komponentů pro automobilový průmysl, firma VISHAY ELECTRONIC s.r.o. na výrobu elektronických součástek, MD ELMONT spol. s r.o. s

výrobou izolačních vodičů a kabelů, Daikin Industries Czech Republic s.r.o. zabývající se výrobou a opravami průmyslových chladících a vzduchotechnických zařízení (BusinessInfo, 2013). V posledních letech pracuje v Městském industriálním parku Plzeň na Borských polích okolo 13 000 lidí. Před ekonomickou krizí, která postihla Českou republiku v roce 2008, jich bylo dokonce okolo 16 000 (BusinessInfo, 2013). Tato průmyslová zóna je pro Plzeň jedním z nejvýznamnějších projektů v rámci ekonomického rozvoje města. V soutěži Podnikatelská nemovitost dvacetiletí se umístila na druhém místě (Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, 2013).

6.2 Vývoj počtu ekonomických migrantů na trhu práce v okrese Plzeň-město

Statistické údaje o vývoji počtu ekonomicky aktivních migrantů v okrese Plzeň-město zobrazuje graf č. 3. Do roku 2003 byl počet ekonomických migrantů na území okresu Plzeň-město poměrně vyrovnaný. Pohyboval se v průměru okolo 2 500. Od roku 2003 je patrný výrazný nárůst počtu. V tu dobu působilo na trhu práce v Plzni 3 406 zahraničních pracovníků. Ekonomickým migrantům v roce 2004 ulehčil přístup na český trh práce vstup České republiky do Evropské unie, díky kterému došlo k výrazným změnám v migrační politice. Liberálnější migrační politika usnadnila získání práce především migrantům z EU/EHP a Švýcarska, kterým odpadla povinnost získat pracovní povolení. Tato povinnost zůstala pouze občanům ze třetích zemí, kteří nemají na území České republiky trvalý pobyt. Nárůst pokračoval až do roku 2008, kdy se vyšplhal na 18 037 migrantů. Byl to nejvyšší počet za celé sledované období. Od roku 2008 byl zaznamenán pokles stavu zahraničních pracovníků na českém trhu práce, v důsledku ekonomické krize. Výrazně také ubyl počet volných pracovních míst.

Graf č. 3

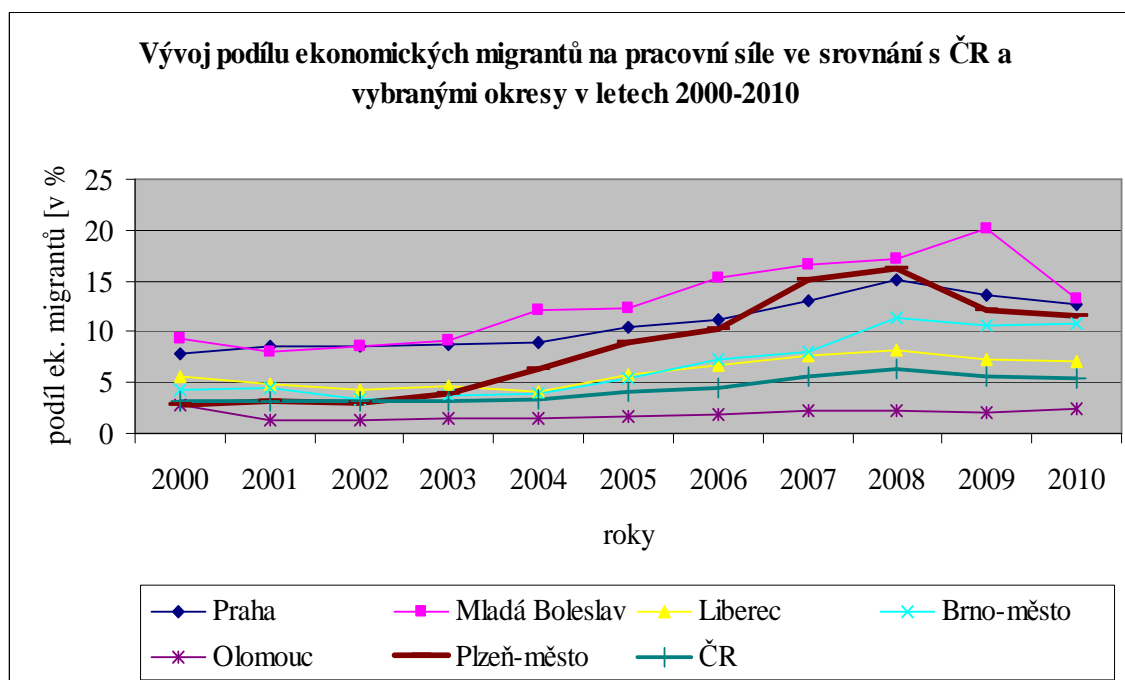

Zdroj: vlastní zpracování dle Horáková, 2001 - 2011

Od začátku sledovaného období byla pro ekonomické migranty v Plzni hlavním lákadlem průmyslová zóna na Borských polích. To dokazuje i výrazný podíl zahraničních pracovníků na pracovní síle v okrese Plzeň-město v grafu č. 3 a ve srovnání s ČR a s vybranými okresy v grafu č. 4. Výrazně nejvyšší zastoupení cizinců na trhu práce je v Mladé Boleslavi. Na druhém místě je Praha a poté Plzeň. V letech 2007 a 2008 měla dokonce Plzeň (15,06 % a 16,3 %) větší zastoupení ekonomických migrantů na trhu práce než Praha (13,04 % a 15,2 %).

Graf č. 4

Zdroj: vlastní zpracování dle Horáková, 2001 – 2011

Městský industriální park nabízel velké množství volných pracovních míst. Zahraniční investoři měli zájem zejména o levnou pracovní sílu. Tento požadavek zahraniční pracovníci ve velké většině splňovali. Příliv ekonomických migrantů byl podmíněn stále větším zájmem zahraničních investorů o pozemky na Borských polích. Stále více investorů budovalo v průběhu let své podniky, a s tím přicházela i větší nabídka volných pracovních míst. Rozšiřování neprobíhalo jen o nově příchozí firmy, ale mnohé stávající zpočátku nevyužily všechny prostory, které měly k dispozici. Svou výrobu postupně rozšířily, a tím vznikla další volná místa. Příkladem je firma Panasonic, která v roce 2005 zaměstnávala přibližně 2 700 lidí a o rok později již 3 100. Velký rozvoj zaznamenal také japonský výrobce Daikin, kde v roce 2004 pracovalo 400 lidí a do konce roku 2006 počet narostl na 1 300 pracovníků (iDNES, 2013).

6.3 Struktura zaměstnanosti ekonomických migrantů na trhu práce v okrese Plzeň-město

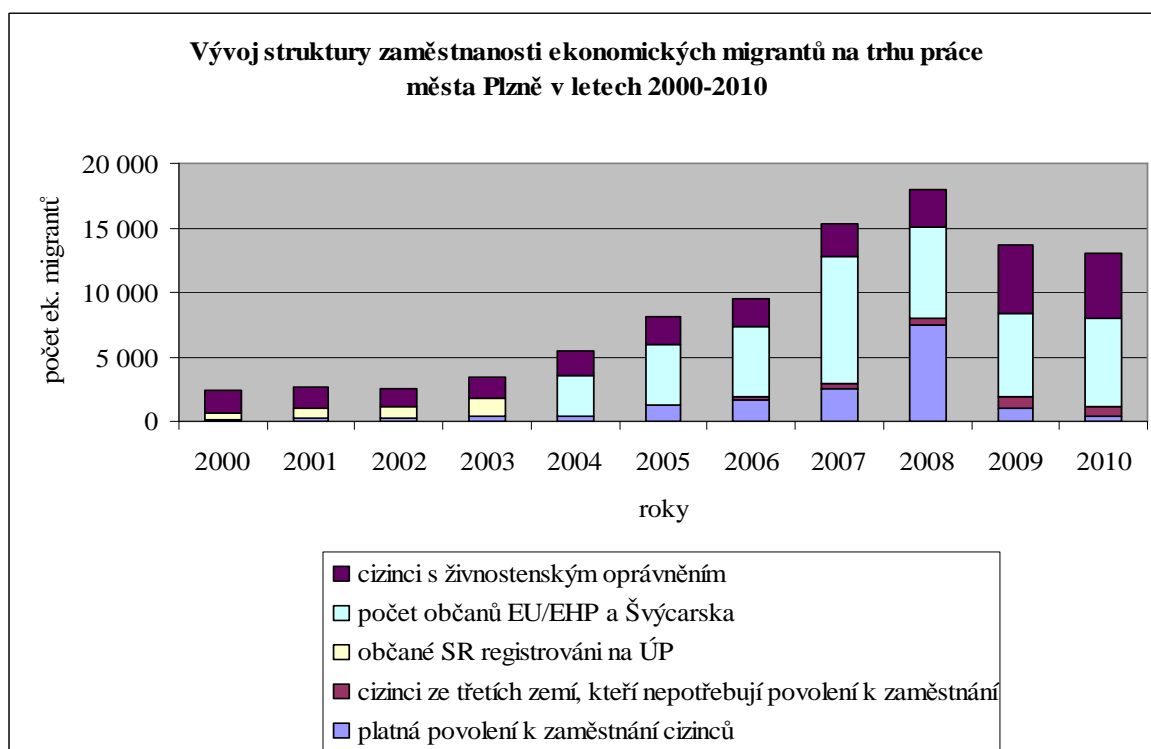
Grafické znázornění struktury celkové zaměstnanosti ekonomických migrantů v okrese Plzeň-město je znázorněna v grafu č. 5. Do roku 2004 byl vydán poměrně malý počet platných povolení k zaměstnání. Jak lze vidět v tabulce č. 2, v roce 2000 bylo

vydáno 177 povolení a v roce 2004 dokonce 360. Nízký počet vydaných povolení byl dán nižší atraktivitou z hlediska pracovního uplatnění pro cizince než tomu bylo v následujících letech. Svou roli hrála také restriktivní migrační politika, která se po vstupu České republiky do Evropské unie stala liberálnější. V roce 2005 byl zaznamenán výrazný nárůst. Počet pracovních povolení se oproti roku 2004 navýšil o 864. Nárůst pokračoval do roku 2008, kdy se počet vydaných povolení k zaměstnání vyšplhal na 7 520. Poté následoval prudký pokles až na 335 vydaných povolení v roce 2010. Po roce 2008 začal stát výrazněji regulovat počet ekonomických migrantů na trhu práce. Omezení vydaných platných pracovních povolení je jedinou možnou regulací počtu ekonomických migrantů na našem území.

Po roce 2004 se také výrazně zvýšil počet občanů Slovenské republiky a občanů EU/EHP a Švýcarska registrovaných na úřadu práce, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání. Počet migrantů ze třetích zemí, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání, se také výrazněji navýšil po roce 2007. V okrese Plzeň-město došlo k nárůstu počtu těchto migrantů ze 331 v roce 2007 na 815 v roce 2010.

Počet vydaných živnostenských oprávnění zaznamenal za sledované desetileté období také nárůst. Do roku 2004 byl počet zahraničních živnostníků poměrně konstantní. Od roku 2005 se počet vydaných živnostenských oprávnění pro cizince začal zvyšovat. V roce 2009 jich bylo vydáno v Plzni 5 374. Oproti roku 2004 se počet navýšil o 3 521. V roce 2010 bylo vydáno o 220 živnostenských oprávnění méně než v roce 2009. Navýšení lze přičítat snaze obcházet legislativu přechodem ze zaměstnání na podnikání na živnostenský list. Někteří ekonomičtí migranti především ze třetích zemí tak obcházejí povinnost získat pracovní povolení. Pro získání živnostenského listu takové povolení není potřeba.

Graf č. 5

Zdroj: vlastní zpracování dle Horáková, 2001 – 2011

Tab. č. 2

**Vývoj struktury zaměstnanosti ekonomických migrantů v okrese Plzeň-město
v letech 2000-2010**

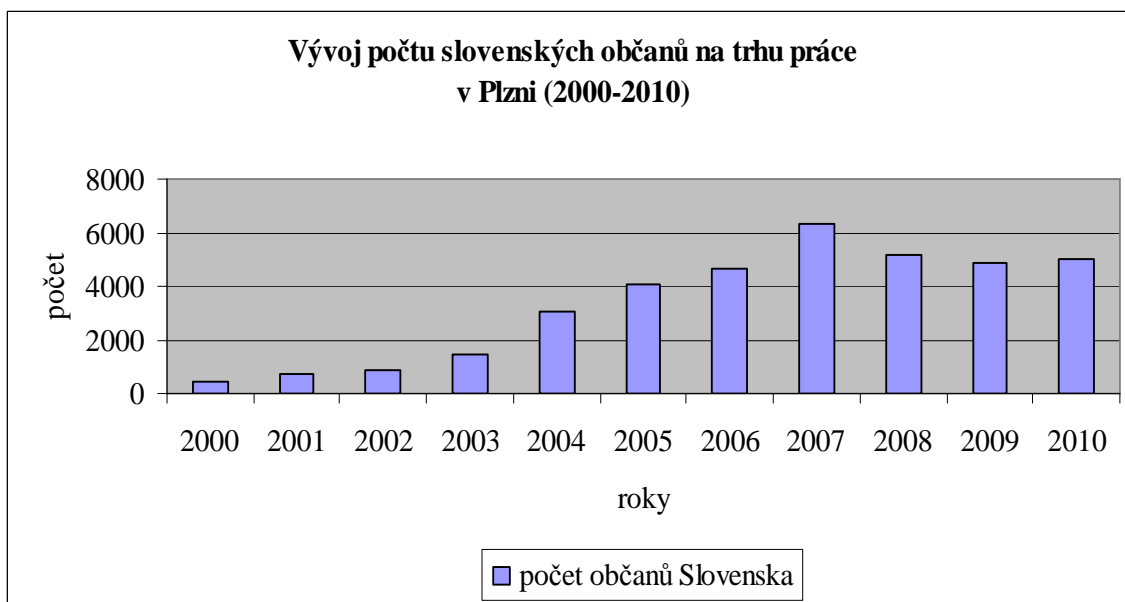
rok	platná povolení k zaměstnání cizinců	cizinci ze třetích zemí, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání	občané SR registrováni na ÚP	počet občanů EU/EHP a Švýcarska	cizinci s živnostenským oprávněním
2000	177	-	406	-	1 875
2001	251	-	700	-	1 743
2002	249	-	866	-	1 470
2003	337	-	1 445	-	1 624
2004	360	27	-	3 142	1 853
2005	1 224	80	-	4 700	2 157
2006	1 645	203	-	5 442	2 208
2007	2 549	331	-	9 938	2 516
2008	7 520	513	-	6 988	3 016
2009	1 057	796	-	6 506	5 374
2010	335	815	-	6 771	5 154

Zdroj: vlastní zpracování dle Horáková, 2001 - 2011

6.4 Struktura ekonomických migrantů podle státní příslušnosti

Po celé sledované období na trhu práce v okrese Plzeň-město výrazně převažovali ekonomičtí migranti ze Slovenska. Vývoj jejich počtu můžeme vidět v grafu č. 6. Slovenští občané volí Českou republiku jako svou cílovou zemi pro její blízkost a v případě Plzně i ekonomický rozvoj. Velkou roli v imigraci občanů ze sousední země hraje nejen naše společná minulost, ale také malá jazyková bariéra, se kterou se často potýkají migranti především ze třetích zemí. Výhodou je pro ně také osvobození od povinnosti získat platné pracovní povolení. Pro práci na českém trhu práce jim stačí pouze registrace u příslušného úřadu práce. V období od roku 2000 do roku 2003 se počet Slováků v okrese Plzeň-město pohyboval od 406 do 1 445. Nárůst byl zřetelný opět po roce 2004, v době kdy docházelo k budování a zabydlování se celé řady firem v Městském industriálním parku Borská pole a po vstupu ČR do EU. V tento rok působilo na trhu práce v Plzni již 3 039 slovenských pracovníků a do roku 2008 se tento počet vyšplhal na 5 160. V roce 2009 došlo k mírnému snížení počtu na 4 856 těchto pracovníků. Následující rok ale počet opět přesáhl hranici 5 000.

Graf č. 6

Zdroj: vlastní zpracování dle ročních zpráv okresu Plzeň – město 2000-2010 (Integrovaný portál MPSV, 2013)

Na trhu práce v Plzni mají dále významné zastoupení občané Ukrajiny. Počet těchto pracovníků zaznamenal nárůst v roce 2005, kdy jich bylo v Plzni 875. Do roku 2008 se počet navýšil o 2 098. Po tomto roce ale následoval prudký pokles v počtu. V roce 2009 bylo na trhu práce v Plzni 663 a v roce 2010 už jen 153 ukrajinských pracovníků.

Dále na trhu práce v okrese Plzeň-město působili během sledovaného období také občané Bulharska, Rumunska, Polska, Moldavska, Německa nebo Vietnamu. Počty těchto ekonomických migrantů se do roku 2004 pohybovali v desítkách. Po tomto roce následoval nárůst, který v některých případech přesáhl hranici 1 000, a to v letech 2007 a 2008. V roce 2007 tuto hranici překonali občané Ukrajiny (1 518) a Polska (1 576). V roce 2008 bylo v Plzni dokonce 2 973 Vietnamců a 2 198 Ukrajinců. Po roce 2008 došlo u většiny skupin ke snížení počtu pracovníků přibližně o polovinu.

V Plzni mají největší zastoupení občané ze zemí na východ od České republiky. Někteří migranti mohou naší zemi volit jen jako přestupní, na určitou dobu, při cestě do některých západních zemí.

6.5 Nejžádanější profese v okrese Plzeň-město

Zahraniční investoři v průmyslové zóně Borská pole nabízeli v průběhu sledovaného období volná pracovní místa především pro dělnické profese a profese středoškolského vzdělání. Zájem byl nejen o pomocné dělníky, dělníky v elektrotechnice nebo montážní dělníky, ale i o mistry do výroby s vyšší kvalifikací nebo o technické inženýry (iDNES, 2013). Tento trend je možné vidět v tabulce č. 3. V roce 2005 můžeme pozorovat výraznější nárůst v profesích s nižším, středoškolským ale i vysokoškolským vzděláním. Uvedené informace ale mohou být trochu zkreslené. Data se vztahují pouze na ekonomické migranty, kteří potřebují povolení k zaměstnání.

Tab. č. 3

Vývoj počtu platných povolení k zaměstnání cizinců podle profesí v letech 2000-2010			
rok	dělnické	SŠ	VŠ
2000	73	16	88
2001	135	22	94
2002	126	25	98
2003	206	36	98
2004	279	22	46
2005	416	679	129
2006	694	856	95
2007	1 364	1 096	89
2008	6 471	952	97
2009	478	497	79
2010	216	87	29

Zdroj: vlastní zpracování dle ročních zpráv okresu Plzeň – město 2000-2010
(Integrovaný portál MPSV, 2013)

7 Změny na trhu práce a situace ekonomických migrantů v okrese Plzeň-město v důsledku ekonomické krize

V roce 2008 došlo v České republice ke zpomalení ekonomické aktivity a následné hospodářské recesi. Tato krize měla závažné důsledky jak pro národní ekonomiku, tak pro firmy i samotné pracovníky. Tento problém se projevoval v rozvinutých i rozvojových zemích. Právě ekonomičtí migranti, pracující především na nekvalifikovaných pozicích například ve zpracovatelském průmyslu, stavebnictví nebo službách, byli nejvíce ohroženi ztrátou zaměstnání (Horáková, 2010). Pro ekonomické migranty jsou s ekonomickou krizí spojené ještě další problémy než jen ztráta zaměstnání. V této situaci vyvstává pro zahraniční pracovníky otázka spojená s možným návratem do zdrojové země nebo s vyšší remitencí, tedy finanční podporou zasílanou migranty domů svým rodinám. V neposlední řadě může docházet také k diskriminaci a xenofobii ze strany obyvatel v hostitelské zemi (Drbohlav, 2010). Na tyto skutečnosti reagují jak zdrojové, tak především cílové země svými migračními politikami.

Ekonomická krize se projevila i ve vývoji na trhu práce v souvislosti s ekonomickými migranty v okrese Plzeň-město, a to dvěma způsoby. Jedním z nich byl celkový pokles zaměstnanosti ekonomických migrantů na trhu práce města Plzně. Výrazně poklesla především vydaná platná povolení k zaměstnání. Druhým způsobem projevu byla změna struktury zaměstnanosti. Došlo k nárůstu zaměstnanosti v jiném než zaměstnaneckém poměru, tedy k přechodu zaměstnanců na podnikání. Po roce 2008 byl zaznamenán výrazný nárůst vydaných živnostenských oprávnění zahraničním pracovníkům.

7.1 Vývoj počtu ekonomických migrantů v okrese Plzeň-město v období ekonomické krize

Vlivem ekonomického oslabení v roce 2008 došlo v následujícím roce k poklesu počtu ekonomických migrantů na trhu práce v okrese Plzeň-město. Jak je patrné z tabulky č. 4, v roce 2008 zde na trhu práce působilo 18 037 zahraničních pracovníků. V roce 2009 došlo k poklesu o 4 304 migranty. Do konce roku 2010 se počet nijak výrazně nezměnil. Došlo pouze k malému poklesu, a to o 658 migrantů. S ekonomickou krizí a s poklesem počtu zahraničních pracovníků v Plzni souvisí také změna v počtu vydaných platných povolení k pobytu migrantům.

Tab. č. 4

Počet ekonomických migrantů na trhu práce v období ekonomické krize (2007-2010) v okrese Plzeň-město	
2007	15 334
2008	18 037
2009	13 733
2010	13 075

Zdroj: vlastní zpracování dle Horáková, 2001 - 2011

Počet cizinců s povolením k pobytu v Plzni se v období ekonomické krize příliš neměnil. V roce 2009 se dokonce ještě zvýšil o 556 oproti roku 2008. K mírnému poklesu došlo až v roce 2010, kdy bylo v okrese Plzeň-město vydáno 12 121 povolení k pobytu. Oproti roku 2009 došlo k poklesu o 1690 povolení. Z tabulky č. 5 je patrné, že

ekonomická krize do té doby nezapříčinila výraznou redukci v počtu cizinců v okrese Plzeň-město.

K výraznějším změnám došlo až po roce 2009, kdy podle všeho hospodářská krize kulminovala (Drbohlav, 2010). Ještě během roku 2009 došlo ke zvýšení celkového počtu vydaných povolení k pobytu. Nárůst byl dán výraznějším zvýšením počtu povolení k trvalému pobytu. K tomu docházelo především u migrantů ze třetích zemí (Horáková, 2010). Tento nárůst pokračoval i během roku 2010, kdy se počet vydaných povolení k trvalému pobytu navýšil o 247 oproti roku 2009. K poklesu došlo u povolení k dlouhodobému pobytu a u vydaných víz k pobytu nad 90 dnů, která jsou více spojena s pracovní migrací než trvalé pobyty. V roce 2010 došlo k poklesu oproti roku 2009 o 1937, kdy bylo vydáno 7 750 povolení k dlouhodobému pobytu nebo víz s pobytem nad 90 dnů.

Tab. č. 5

Vývoj počtu povolení k pobytu v období ekonomické krize (2007 - 2010)			
v okrese Plzeň-město			
rok	povolení k trvalému pobytu	povolení k dlouhodobému pobytu/ vízům k pobytu nad 90 dnů	povolení k pobytu celkem
2007	3119	5686	8805
2008	3796	9459	13255
2009	4124	9687	13811
2010	4371	7750	12121

Zdroj: vlastní zpracování dle Horáková, 2001 - 2011

Zajímavý je také vývoj struktury zaměstnanosti ekonomických migrantů na trhu práce v okrese Plzeň-město. Z grafu č. 5 v předchozí kapitole můžeme sledovat změny ve struktuře během ekonomické krize. Občané EU/EHP a Švýcarska se podíleli na pracovním trhu nejvýrazněji v roce 2007, kdy jich bylo zaregistrováno na úřadu práce 9 938. O rok později došlo k poklesu na 6 988 a do konce sledovaného období, tedy do konce roku 2010, byl jejich počet relativně stabilní. Nejvýraznější změny proběhly ve vydávání platných povolení k zaměstnání. V roce 2008 jich bylo vydáno 7 520. Během roku 2009 došlo k poklesu na 1 057 vydaných povolení a v roce 2010 jich bylo vydáno

už jen 335. Je nutné si uvědomit, že část tohoto poklesu byla kompenzována růstem počtu živnostníků. Počet vydaných živnostenských oprávnění pro cizince se od roku 2008 začal zvyšovat. Tento rok bylo vydáno 3 016 těchto oprávnění. V roce 2010 v Plzni působilo 5 154 ekonomických migrantů s živnostenským oprávněním. Oproti roku 2009 došlo k mírnému poklesu o 220 povolení. Srovnáme-li situaci před a po ekonomické krizi, tak došlo ke zdvojnásobení počtu vydaných živnostenských oprávnění. Toto porovnání naznačuje jistou změnu strategie ekonomických migrantů, a to přechod z pozice zaměstnanců do pozice živnostníků. Po prozkoumání zaměstnanosti cizinců můžeme soudit, že ekonomickou krizí byli nejvíce zasaženi migranti v pozici především agenturních zaměstnanců.

Tab. č. 6

Struktura zaměstnanosti ekonomických migrantů v období ekonomické krize v okrese Plzeň-město				
rok	platná povolení k zaměstnání cizinců	cizinci ze třetích zemí, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání	počet občanů EU/EHP a Švýcarska	cizinci s živnostenským oprávněním
2007	2 549	331	9 938	2 516
2008	7 520	513	6 988	3 016
2009	1 057	796	6 506	5 374
2010	335	815	6 771	5 154

Zdroj: vlastní zpracování dle Horáková, 2001 - 2011

Kromě ekonomických migrantů registrovaných na úřadu práce působí na trhu práce ještě pracovníci s nelegálním statutem. Jejich statistické sledování zatím není možní nijak provést. Odhaduje se ale, že nelegálně zaměstnaných cizinců je na trhu práce minimálně stejný počet jako těch legálně zaměstnaných. Dá se očekávat, že během ekonomické krize, se část zaměstnanců uchýlila k nelegálním ekonomickým aktivitám. Migranti, kteří přešli ze zaměstnaneckého poměru na živnostenské podnikání, často využívají tzv. skrytého zaměstnání, kdy jako živnostníci vykonávají ryze zaměstnanecké činnosti (tzv. švarcsystém) (Drbohlav, 2008). Tento model se však často pohybuje na hraně zákona.

7.2 Opatření státu vůči ekonomickým migrantům v reakci na ekonomickou krizi

V závislosti na zhoršující se situaci na poli ekonomiky v České republice vlivem ekonomické krize, přistoupil stát k určitým opatřením vůči cizincům, především pak vůči těm ekonomicky aktivním. Prvotním cílem těchto opatření bylo omezit přístup a jejich působení na českém trhu práce, a tím uvolnit prostor pro domácí pracovní sílu. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR doporučilo úřadům práce, aby byly více obezřetné při vydávání pracovních povolení a důsledně monitorovaly trh práce. Byl navýšen i počet kontrol pracovněprávní legislativy (Drbohlav, 2010).

Během ekonomické krize byly zintenzivněny také kontroly pracovních agentur, které mají povolení ke zprostředkování zaměstnání. Vláda vydala nové nařízení, na jehož základě mohou agentury práce zprostředkovávat zaměstnání pouze pracovníkům s určitou kvalifikací. Upřednostňovali se pracovníci se středoškolským vzděláním s maturitou. Nekvalifikovaní pracovníci byli obsazováni jen na pozice vymezené nařízením (Drbohlav, 2010).

Kromě uvedených opatření provedla česká vláda další krok k řešení situace na trhu práce. Realizovala projekt dobrovolných návratů. Tento projekt měl pomoci ekonomickým migrantům v nelehké situaci, do které se dostali v době ekonomické krize a ocitli se bez zaměstnání. Nabízená možnost dobrovolného návratu pro cizince se ale nesečkala s takovým ohlasem jak se předpokládalo. Tento program se sice snažil zlepšit situaci, je ale zřejmé, že problémy s tím spojené se nevyřešily. Celá řada cizinců se do tohoto projektu ani nezapojila. V návratu do své rodné země totiž neviděli řešení a zlepšení své situace.

Během roku 2009 došlo k dalším legislativním změnám. Zaměstnavatelům byla zrušena povinnost mít povolení k získávání zaměstnanců ze zahraničí. Došlo tím k určité liberalizaci přístupu cizinců na pracovní trh. Dále byla zvýšena maximální doba platnosti pracovního povolení a byl rozšířen okruh osob, které již nepotřebují povolení k zaměstnání (Horáková, 2010).

7.2.1 Projekt dobrovolných návratů

Jako reakci na stávající ekonomickou situaci v České republice, realizovala česká vláda projekt Dobrovolných návratů. Ten byl schválen 9. února 2009 a jeho cílem bylo poskytnout pomoc cizincům, především ekonomickým migrantům, kteří se vinou

ekonomické krize dostali do obtížné situace a ocitli se bez pracovního uplatnění (MV ČR, 2013).

Projekt Dobrovolných návratů je jen dočasný projekt, který nelze považovat za standardní součást návratové politiky České republiky. Je určen pro cizince ze třetích zemí pobývajících legálně na našem území. Daný projekt měl dvě fáze a obě byly omezeny časově a měly stanovenou také početní kvótu. První z nich byla spuštěna dne 16. února 2009. Předpokládaná doba trvání byla stanovena na 6 měsíců. Z důvodů vyčerpání kapacity 2000 osob, byla první fáze projektu ukončena 24. července 2009. Realizace druhé fáze projektu začala 27. července 2009 s časovým omezením do 15. prosince téhož roku také pro celkový počet 2000 osob, případně i více (Studie EMN o asistovaných dobrovolných návratech, 2010).

Tento projekt Dobrovolných návratů byl doplněn ještě o další část. Ta byla orientována na cizince, kteří na území České republiky pobývají nelegálně. U této skupiny se nebere ohled na to, zda se do tohoto postavení dostali cizinci v důsledku hospodářské krize nebo jiným způsobem. Projekt byl spuštěn 15. září 2009 a trval přesně 3 měsíce, tedy do 15. prosince 2009 (Studie EMN o asistovaných dobrovolných návratech, 2010). Nebyla zde ale nastavena početní kvóta. Do projektu se tedy mohlo přihlásit neomezené množství cizinců s nelegálním statutem.

Migranti, kteří se chtěli zapojit do projektu Dobrovolných návratů (I. a II. fáze) museli splnit následující podmínky:

- být občanem třetí země pobývajících legálně na území ČR (tedy za účelem pobytu zaměstnání, podnikání, případně účast v právnické osobě)
- mít platné pobytové oprávnění nebo mít v platnosti výjezdní příkaz vydaný po zrušení platnosti pobytového oprávnění
- neschopnost hradit si náklady na cestu zpět z vlastních prostředků, případně za asistence třetí osoby (MV ČR, 2013)

Do projektu se také mohli zapojit rodinní příslušníci těchto migrantů, bez rozlišení účelu pobytu. Naopak zapojení do projektu bylo odmítáno cizincům s vízem do 90 dnů, trvalým pobytem, žadatelům o mezinárodní ochranu a občanům EU (Studie EMN o asistovaných dobrovolných návratech, 2010).

V případě zařazení do projektu, měli cizinci s legálním statutem záruku, že nebudou mít žádný negativní záznam v evidenci a v případě, že dojde ke zlepšení

ekonomické situace, budou se moci vrátit zpět do České republiky (MV ČR, 2013). Tak tomu není u cizinců nelegálně pobývajících na našem území. Těm byl po vyhoštění na určitou dobu vstup na území ČR zakázán.

Projekt Dobrovolných návratů byl realizován Ministerstvem vnitra České republiky ve spolupráci se Službou cizinecké policie ČR, Správou uprchlických zařízení, Mezinárodní organizací pro migraci (IOM) a Nestátní neziskovou organizací. Cizincům, v rámci I. fáze projektu, bylo prostřednictvím IOM zajištěno vycestování z území a úhrada nákladů na toto vycestování. Dále jim byl poskytnut tzv. motivační příspěvek, který byl stanoven na 500 euro na osobu (u dětí do 15 let pak 250 euro) (Studie EMN o asistovaných dobrovolných návratech, 2010). Tento příspěvek měl sloužit k zajištění nezbytných životních nákladů bezprostředně po návratu do své zdrojové země.

Z důvodu vysokého zájmu migrantů o zařazení do projektu, byla realizována i jeho II. fáze. V té byly podmínky realizace téměř stejné, jako tomu bylo u I. fáze. Rozdíl je jen ve finančním příspěvku, který byl snížen na 300 euro na osobu (na 150 euro u dětí do 15 let) (Studie EMN o asistovaných dobrovolných návratech, 2010). Toto snížení proběhlo s ohledem na možnosti státního rozpočtu a cizincům tím bylo naznačeno, že se jedná o dočasný projekt, který nebude opakovaně prodlužován za stejných podmínek.

Projekt Dobrovolných návratů byl určen pro občany ze třetích zemí. V rámci celé České republiky využilo tuto možnost okolo 2300 migrantů. Druhá fáze projektu byla využita jen z velmi malé části. Dá se tedy říci, že tento program využilo jen něco málo přes polovinu očekávaného počtu migrantů. Z celkového počtu se dobrovolně navrátilo okolo 50 nelegálně působících cizinců. Největší zastoupení v tomto projektu měli občané Mongolska (cca 70 %), dále Vietnamu (10 %) a Uzbekistánu (10 %) (Drbohlav, 2010).

Podle oblastního ředitelství služby cizinecké policie Plzeň se do tohoto projektu do 9. prosince 2009 přihlásilo celkem 19 cizinců. Projekt dobrovolných návratů byl ukončen ke dni 15. prosince 2009. V okrese Plzeň-město měli drtivé zastoupení občané Mongolska (téměř 99 %). Zbylé 1 % pak tvořili také občané Uzbekistánu a Vietnamu (Český rozhlas – Plzeň, 2013).

8 Charakteristika role pracovních agentur zaměstnávající ekonomické migranty na trhu práce

8.1 Postavení a právní úprava agentur práce

Pod pojmem agentura práce můžeme rozumět jakoukoliv fyzickou nebo právnickou osobu, která je nezávislá na veřejných orgánech. Agentura poskytuje jednu nebo více služeb na základě povolení (po roce 2004), které vydává Ministerstvo práce a sociálních věcí. Působí zejména v oblasti dočasného zaměstnávání. Jedná se o nabídku pracovních míst, nabídku zaměstnanců pro dočasné přidělení k práci u uživatele (zaměstnavatele) a další služby, které se vztahují k hledání zaměstnání, jako je například poradenská a informační činnost (VÚBP, 2013).

Do roku 2004 nebylo agenturní zaměstnávání nijak upraveno zákonem. Dočasné přidělování zaměstnanců k jiným zaměstnavatelům prováděly tzv. pracovní agentury. Jejich působení ale nebylo příslušnými orgány státní správy nijak postihováno. V této době bylo dočasné přidělení zaměstnance k výkonu práce, k jiné právnické nebo fyzické osobě možné na základě dvou podmínek:

- Zaměstnanec souhlasí s dočasným přidělením
- Zaměstnavatel uzavře písemnou dohodu se zaměstnancem, kde je uveden název zaměstnavatelské organizace, den vzniku dočasného přidělení, druh a místo výkonu práce a doba, na kterou je dočasné přidělení sjednáno (Tošovský, 2011).

V důsledku nedostatečného právního zakotvení agenturního zaměstnávání před rokem 2004, docházelo k hojnému využívání dohody o provedení práce při dočasném přidělování zaměstnanců. Z ustanovení § 232 zákoníku práce č 65/1965 Sb. vyplývá, že činnost na dohodu o provedení práce a dohodu o pracovní činnosti má mít jednorázový charakter (Tošovský, 2011). Nebylo tedy možné, pracovat na tyto dohody opakovaně. Jinými slovy, zákon neumožňoval jejich využívání při dočasném zaměstnávání. V ustanovení § 38 odst. 4 zákona č. 65/1965 Sb. je navíc ukotveno, že dohody o pracích vykonávané mimo pracovní poměr, nemohou být při dočasném přidělení zaměstnanců vůbec využívány (MPSV, 2013).

Absence právní úpravy tohoto typu zaměstnávání s sebou nesla i neexistenci regulace vztahů mezi zaměstnavateli, a také neexistenci právních norem, které by zajišťovaly agenturnímu zaměstnanci práva, která jsou pro agenturní zaměstnávání charakteristická (po nabytí účinnosti zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti). Jde především o rovné pracovní a mzdové podmínky (Jouza, Ženíšková, Salačová, 2006). Pro mnohé zaměstnavatele byli pracovníci zaměstnaní prostřednictvím pracovních agentur často ekonomicky výhodnější, protože mnohdy pobírali nižší mzdu než kmenoví zaměstnanci.

V roce 1997 vznikl významný dokument, který se stal základem pro současné právní úpravy agenturního zaměstnávání. Je jím Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 181 o soukromých agenturách práce. Tento dokument vstoupil v platnost 10. května 2000. V České republice vešla tato úmluva v platnost až 1. října 2004. Spolu s tím byl novelizován zákon č. 435/2004 Sb., který s účinností od stejného data založil institut agenturního zaměstnávání v českém právu (Tošovský, 2011).

Tento dokument obsahuje celou řadu úmluv, které se týkají zaměstnanosti. Definuje například agenturu práce jako fyzickou nebo právnickou osobu, nezávislou na veřejných orgánech, dále popisuje okolnosti, za kterých je možno zakázat činnost soukromých agentur práce ve vztahu k určitým kategoriím pracovníků nebo odvětvím ekonomické činnosti. Další významné ustanovení zakazuje agenturám práce účtovat zaměstnancům jakékoliv poplatky nebo náklady, ať už přímo nebo nepřímo, zcela nebo zčásti. V Úmluvě je dále ustanovena povinnost zajištění dostatečných mechanismů k prošetření stížností ze strany zaměstnanců, údajného zneužívání nebo podvodné praxe agentur práce. V neposlední řadě je zde stanovena povinnost zajistit agenturně zaměstnaným pracovníkům odpovídající ochranu v záležitostech jako například svoboda sdružování, pracovní doba a jiné pracovní podmínky, ochrana zdraví a bezpečnost při práci nebo dávky podle zákonných systémů sociálního zabezpečení (Tošovský, 2011).

8.2 Zprostředkování zaměstnání

Zákon o zaměstnanosti a zákoník práce stanovují podmínky, za kterých mohou krajské pobočky Úřadu práce a agentury práce zprostředkovávat zaměstnání. Existují 3 formy zprostředkování zaměstnání, které v § 14 odst. 1 uvádí zákon o zaměstnanosti.

- Vyhledávání zaměstnání pro uchazeče o práci a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, kteří hledají nové pracovní síly. Tomuto typu zprostředkování zaměstnání se také říká recruitment. Personální agentury tak vyhledávají za úplatu pro zaměstnavatele vhodné uchazeče o zaměstnání, kteří jsou zaměstnání přímo u zaměstnavatele. Mezi zaměstnancem a agenturou nevzniká žádný pracovní poměr ani jiný pracovněprávní vztah.
- Forma dočasného přidělení zaměstnance agentury práce k uživateli se nazývá agenturní zaměstnávání. Jedná se o zaměstnání fyzických osob za účelem výkonu práce pro uživatele, který práci přiděluje a dohlíží na její provedení. Mezi zaměstnancem a agenturou práce vzniká pracovněprávní vztah.
- Poradenská činnost v oblasti pracovních příležitostí jak pro uchazeče o zaměstnání, tak pro zaměstnavatele, kteří shánějí nové pracovní síly. Dále také informování o volných pracovních místech a možnostech zaměstnání (Integrovaný portál MPSV, 2013).

Agentury práce mohou zprostředkovávat zaměstnání ve všech třech uvedených formách. Na rozdíl od toho, úřady práce mohou zprostředkovat zaměstnání prostřednictvím první a třetí formy. Nemohou tedy dočasně přidělit zaměstnance k uživateli za účelem výkonu práce. Úřady práce jsou navíc veřejným orgánem.

Jako zprostředkování zaměstnání se nepočítá zveřejňování nabídek zaměstnání sdělovacími prostředky nebo prostřednictvím elektronických médií, a to v případech, kdy se nejedná o přímou zprostředkovatelskou činnost mezi zaměstnavateli a fyzickými osobami, které se ucházejí o práci (Tošovský, 2011).

8.3 Zakázané práce v rámci agenturního zaměstnávání

Agenturní zaměstnávání představuje, kromě obvyklého pracovněprávního vztahu zaměstnance se zaměstnavatelem, jakýsi trojstranný právní vztah, do kterého spadají agentury práce, zaměstnanec a uživatel. Definice této formy zprostředkování zaměstnání je uvedena v § 66 zákona o zaměstnanosti, který ji definuje jako uzavření pracovního poměru nebo dohody o pracovní činnosti mezi fyzickou osobou a agenturou

práce za účelem výkonu práce u uživatele. Jedná se o tzv. „dočasné přidělení“ (Jouza, Ženíšková, Salačová, 2006).

Podle současné právní úpravy lze v České republice omezit nebo zakázat zprostředkování zaměstnání dvěma způsoby, a to zákonem nebo nařízením vlády. Česká vláda vydala poprvé toto nařízení v roce 2009. Jednalo se o nařízení o stanovení druhu prací, které agentura práce nemůže formou dočasného přidělení k výkonu práce u uživatele zprostředkovávat (Tošovský, 2011). Toto nařízení bylo vydáno na základě reakce na aktuální vývoj na trhu práce v oblasti agenturního zaměstnávání po nástupu ekonomické krize, kdy mnoho podniků bylo v důsledku poklesu poptávky donuceno propouštět zaměstnance. Jako první přicházeli o svá pracovní místa především zaměstnanci agentur práce.

Toto vládní nařízení se netýkalo plošného zákazu zprostředkovávat dočasné přidělení pro některé druhy prací, ale týkalo se pouze cizinců. Podle ustanovení § 85 zákona o zaměstnanosti, se za cizince nepovažuje občan Evropské unie a jeho rodinný příslušník a občané EHP a Švýcarska. Dané nařízení zakazuje pracovním agenturám zprostředkovávat zaměstnání cizincům, pokud jde o druhy prací, k jejichž výkonu stačí nižší úroveň vzdělání než je středoškolské s maturitou a dále druhy prací, které nejsou uvedeny v příloze tohoto nařízení. V této příloze (k nařízení vlády č 64/2009 Sb.) jsou uvedeny druhy prací, které mohou cizinci vykonávat. Jedná se například o techniky ve fyzikálních, technických a příbuzných oborech, stavební a provozní elektrikáři, obsluha obráběcích strojů nebo obsluha šicích a vyšívacích strojů (Tošovský, 2011).

Je důležité podotknout, že toto nařízení se nevztahuje na pracovní poměr nebo dohodu o pracovní činnosti, uzavřenou mezi agenturou práce a zaměstnancem, před dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení.

8.4 Agenturní zaměstnávání v praxi

Od roku 2004, kdy byla přijata novela zákona práce a nový zákon o zaměstnanosti upravující činnost pracovních agentur, bylo agenturní zaměstnávání zaměřeno především na občany České republiky. Až s následným ekonomickým růstem po roce 2005, který trval do podzimu roku 2008, se začal fenomén agenturního zaměstnávání více zaměřovat na zahraniční pracovníky. V této době poptávka po pracovní síle mnohonásobně převyšovala nabídku, a tak začal výrazný příliv pracovních sil ze zahraničí. Vznikly tak optimální podmínky pro fungování zprostředkovatelských

agentur, které byly zdrojem především levné pracovní síly ze zahraničí a agentur práce, které se staly zaměstnavateli těchto pracovníků.

Tento způsob zaměstnávání se stal v průběhu času velmi dobře prosperujícím. V důsledku nedostatku pracovních sil, byl příliv zahraničních pracovníků podporován jak zaměstnavateli tak českou vládou. Okolnostem, za jakých cizinci do České republiky přicházeli a v jakých zde pracovali, nebyla v této době věnována patřičná pozornost. Kontroly těchto subjektů byly téměř zanedbatelné. Nedokonalostí zákonů nebo dokonce absencí jejich dodržování tak vznikaly ideální podmínky pro ty, kteří chtěli bez ostychu co nejrychleji zbohatnout na bezmoci druhých. Jedním z hlavních problémů agenturního zaměstnávání bylo (a doposud stále je) nedodržování pracovněprávních vztahů agentur práce vůči svým zaměstnancům, především cizincům. Těm byla a pravděpodobně stále ještě v mnoha případech je, vyplácena nižší mzda, než kterou mají ve skutečnosti dostat nebo jsou mylně informováni o svých právech a podobně (Holeček, 2009).

Od roku 2007 měly všechny inspektoráty v České republice povinnost zkontrolovat během kalendářního roku minimálně pět agentur práce. Kontrolní činnosti, tedy kontrola dodržování pracovněprávních vztahů spadá pod oblastní inspektoráty práce. V uvedeném roce inspektoři při kontrolách zjistili pokles nedostatků a porušení práv z 448 (v roce 2006) na 239 (Saková, Martínková, 2009). Po tomto zjištění nedoporučil hlavní orgán inspekce práce výrazné zvýšení kontrol agenturního zaměstnávání. Problémem ale je, že dané kontroly inspekcí práce jsou prováděny pouze na půdách agentur, respektive jsou prováděny kontroly jejich agend. Tyto kontroly jsou navíc ve většině případů ohlášené, agentury práce se na ně tedy mohou dopředu připravit a případné nesrovnalosti napravit. Kontrolní orgány se tedy vůbec nedostanou do styku se zaměstnanci, takže o skutečné situaci se kolikrát ani nemají možnost dozvědět. V případě podání stížnosti ze strany agenturního zaměstnance na příslušný oblastní inspektorát práce může být bariérou jazyková neznalost, tedy problém v komunikaci. V takovýchto případech je přizván tlumočník, většinou firemní, který samozřejmě hájí svou firmu, a to nese jisté nevýhody.

V roce 2008 podalo podnět ke kontrole na oblastní inspektorát práce v okrese Plzeň-město 27 cizinců. V následujícím roce jich bylo již 41 (Saková, Martínková, 2009). Tyto údaje ale pravděpodobně nevypovídají úplně o situaci, která panuje v oblasti pracovněprávních vztahů. Podávání podnětů ke kontrole činností agentur práce

často brání již zmíněná jazyková bariéra, strach z případné ztráty zaměstnání nebo různých sankcí ze strany zaměstnavatele a vůbec neznalost této pravomoci. Oblastní inspektorát v Plzni se v té době snažil tomuto problému předejít a spolupracoval s místními neziskovými organizacemi, které pracují s cizinci. Ty měly být proškoleny o dané problematice a informovat cizince jak a z jakých důvodů lze podněty podávat a komu je adresovat.

V okrese Plzeň-město bylo, podle oficiálních statistik, ke konci roku 2008 více jak 18 000 ekonomických migrantů. Dá se odhadovat, že tento počet je spíše orientační. Ve skutečnosti je vyšší, protože celá řada zahraničních pracovníků není v Plzni vůbec hlášena. To dokazuje fakt, že například ve firmě Panasonic na Borských polích pracují lidé, kteří jsou evidováni u slovenské agentury práce. Úřad práce ani cizinecká policie o nich nemá žádné záznamy. Nikdo tedy neví, kdo v Plzni přesně pracuje. Na základě těchto zjištění se Hospodářská komora Plzeňsko rozhodla, pro vytvoření databáze zahraničních pracovníků, která by evidovala ekonomické migranty na Plzeňsku. Docházelo by tak k určité kontrole pracovních agentur a byly by odděleny ty poctivé od těch nepoctivých. Realizace tohoto projektu byla započata v červnu roku 2008 (Jelínková, Babická, 2008).

Jak uvádí Holeček (2009), velké procento zahraničních pracovníků se setkalo s jednáním, které bylo často na nebo dokonce za hranicí lidských práv. Personální agentury mnohdy používaly až absurdní praktiky při zaměstnávání ekonomických migrantů. Jedním z příkladů je vedení zaměstnanců pod statutem „na studijní stáži“. Tito zaměstnanci většinou získají pracovní povolení od úřadu práce, zaměstnavatel v mnoha případech s vydáním pracovní smlouvy otálí. Tím se zaměstnavatelé tedy agentury práce často chrání a v případě nějakého problému mohou argumentovat tím, že daná osoba u nich nikdy nepracovala, že byla vedená jen jako osoba na studijní stáži. Tímto se snaží agentury práce různě obcházet zákony a nařízení a samozřejmě ušetřit co nejvíce peněz.

Při ekonomickém oslabení v roce 2008 ztratila celá řada především agenturních zaměstnanců svá pracovní místa a ve snaze nepřijít o legální status si rychle měnili zaměstnanecký poměr na účastníka družstva nebo osobu samostatně výdělečně činnou. Dochází ale k situaci, že tito zaměstnanci pracují v továrnách dál. Družstva mají specifické postavení. Na členy družstva se nevztahují podmínky vyplývající ze zákoníku práce. Podle zákona nepobírají mzdu, ale odměnu za práci pro družstvo, a ta se odvíjí od toho má-li družstvo zisk nebo ne. Navíc úřady práce vydávají povolení pro

družstva téměř bez komplikací. Dá se říci, že náplň družstva je tak proměnlivá, že se za ní dá schovat téměř cokoliv. Kontrola družstev je ze strany státu v podstatě nulová. Jen na území Plzně je přes 100 takových družstev (Holeček, 2009).

9 Závěr

Práce se zabývala ekonomickými migranty na trhu práce v okrese Plzeň-město v časovém období 2000 – 2010. Cílem práce bylo statisticky analyzovat vývoj počtu zahraničních pracovníků na trhu práce v Plzni. Přiblížit jejich strukturu zaměstnanosti, strukturu podle státní příslušnosti a zjistit nejvíce preferované profese v okrese v rámci zaměstnávání cizinců. Dalším cílem bylo zachytit změnu na trhu práce a situaci ekonomických migrantů v okrese Plzeň-město v důsledku ekonomické krize. V práci je dále charakterizována role pracovních agentur zaměstnávající zahraniční pracovníky na trhu práce v Plzni.

V první části práce byla teoreticky popsána problematika migrace se zaměřením na ekonomiku migraci. Dále ekonomičtí migranti v České republice, jejich pracovněprávní podmínky působení na českém pracovním trhu a vývoj jejich počtu ve sledovaném období. Zpracováním statistických údajů bylo zjištěno, že do roku 2004 byl počet ekonomických migrantů na českém pracovním trhu poměrně stabilizovaný. Po tomto roce došlo k výraznému přílivu zahraničních pracovních sil. Lze to zdůvodnit vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004, kdy se pro mnohé cizince usnadnil přístup na český trh práce, ale také celkovým ekonomickým posílením v zemi. V důsledku toho došlo k výraznému přílivu celé řady zahraničních investorů, a tím vznikla nová pracovní místa, která ekonomičtí migranti vyhledávali. S tím byl propojen rozvoj agenturního zaměstnávání v České republice. Tato forma zprostředkování zaměstnání je z velké části zaměřena především na cizince. Zaměstnavatelům tak byla odbourána celá řada administrativních procesů a nákladů. Pracovní agentury se ale v honbě za ziskem často dopouštějí obcházení zákonů a nařízení a pohybují se tak mnohdy na hraně zákona. Tuto možnost jim ale dovoluje nedostateční právní zabezpečení ze strany státu.

Tento příliv pracovníků ze zahraničí pokračoval až do roku 2008, kdy se celosvětově rozšířila ekonomická krize. V rámci tohoto hospodářského oslabení došlo k úbytku pracovních příležitostí, a tak se celá řada ekonomických migrantů ocitla

v situaci bez práce. Statistické sledování ale neodhalilo masivní odchod zahraničních pracovníků ze země. Část z nich využila Projektu dobrovolných návratů, valná většina ale v zemi zůstala a vyčkala jak se situace bude dál vyvíjet. Mnozí cizinci nechtěli odjet už proto, že se jim doposud nevrátily náklady spojené s přicestováním do země, a tak v návratu do své mateřské země neviděli řešení.

V další části byli statisticky sledováni ekonomičtí migranti na trhu práce v okrese Plzeň-město v daném časovém období. Byl popsán vývoj jejich počtu v Plzni. Výrazný nárůst byl zaznamenán, stejně jako v České republice celkově, po roce 2004. Nejvyšší počet byl dosažen v roce 2008, kdy jich na trhu práce v Plzni působilo 18 037. Od počátku sledovaného období se tedy počet navýšil o 15 579 migrantů. Jak již bylo řešeno, bylo to dáno především ekonomickou prosperitou v rámci celé ČR, díky které zde začalo působit mnoho zahraničních investorů. V Plzni po roce 2000 začal nabývat na významu vybudovaný Městský industriální park Borská pole, kde se usídlilo mnoho zahraničních firem. Ty poskytly pracovní příležitosti, které lákaly především levnou pracovní sílu ze zahraničí. Dále bylo navýšení migrantů v okrese dáno usnadněním přístupu na český pracovní trh po roce 2004. V okrese Plzeň-město je jeden z největších podílů cizinců na pracovní síle v rámci celé ČR. Bylo tak zjištěno po porovnání tohoto ukazatele s Českou republikou a s vybranými okresy. V zemi má opakovaně nejvyšší podíl ekonomických migrantů na pracovní síle okres Mladá Boleslav. Na druhé místo se řadí Praha. Okres Plzeň-město se v letech 2007 a 2008 dostal dokonce na pozici před Prahu. To dokazuje značné působení ekonomických migrantů na trhu práce v Plzni.

V rámci struktury zaměstnanosti měli největší zastoupení v okrese Plzeň-město občané EU/EHP a Švýcarska. Od roku 2005 se navýšil i počet cizinců ze třetích zemí, ten po roce 2008 ale zaznamenal nejvýraznější pokles. Po tomto roce došlo také k mírnému navýšení počtu vydaných živnostenských oprávnění. To lze přisuzovat změně strategie cizinců a přechodu od pozice zaměstnání na osobu samostatně výdělečně činnou. Migranti si tím snažili udržet legální status pro další pobyt v ČR.

Výrazně největší zastoupení z hlediska národností struktury mají v okrese občané Slovenska. V menší míře se zde objevují Ukrajinci, Poláci, Bulhaři a Rumuni. Ekonomičtí migranti vytváří především levnou pracovní sílu. Jsou tak nejčastěji zaměstnáváni na pozicích pomocných dělníků, manipulačních dělníků, zedníků nebo dělníků v elektrotechnice.

Použité zdroje:

DRBOHLAV, D. 2001 Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt (Alenky v kraji divů). In Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století. Ed. Tatjana Šišková: Portál s.r.o., Praha, s. 17–30., ISBN 80-7178-648-9

Drbohlav, D. 2008, Nelegální ekonomické aktivity migrantů (Česko v evropském kontextu), Nakladatelství Karolinum, 1. vyd., 311 s., ISBN 978-80-246-1552-3

Drbohlav, D. a kol. 2010, Migrace a (i)migranti v Česku: Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Sociologické nakladatelství (SLON), Praha, 1. vyd., 207 s., ISBN 978-80-7419-039-1

Horáková, M. 2000, Současný vývoj pracovních migrací v České republice, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 62 s.

Horáková, M. 2001, Současný vývoj pracovních migrací a trh práce v České republice, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 44 s.

Horáková, M. 2004, Migrace v České republice před vstupem ČR do Evropské unie, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 42 s.

Horáková, M. 2010, Vývoj pracovních migrací v České republice v období hospodářské recese, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 131 s.

Jouza, L., Ženíšková, M., Salačová, M. 2006, Agenturní zaměstnávání, Praha: Aspi, 1. vyd., 203 s., ISBN 80-7357-126-9

Pořízková, H. 2008, Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 76 s., ISBN 978-80-87007-83-9

Studie EMN o asistovaných dobrovolných návratech, 2010, Ministerstvo vnitra České republiky, 1. vyd., 96 s., ISBN 978-80-254-8735-8

Šišková, T. 2001, Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století, Portál, s.r.o., Praha 2001, 1. vyd., 200 s., ISBN 80-7178-648-9

Tošovský, A. 2011, Agenturní zaměstnávání v praxi, Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 1. vyd., 158 s., ISBN 978-80-7357-652-3

BusinessInfo.cz, 2013: Charakteristika Plzeňského kraje [online] [citováno 11.4.2014]
Dostupné z <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-plzensky-kraj-2216.html>

Český rozhlas – Plzeň, 2013, Na projekt dobrovolných návratů nejlépe slyší Mongolové [online] [citováno 14.4.2013] Dostupné z <http://www.rozhlas.cz/plzen/zpravodajstvi/zprava/na-projekt-dobrovolnych-navratu-nejlepe-slysi-mongolove--556945>

Český statistický úřad, 2013 (ČSÚ) Cizinci: Zahraniční a vnitřní migrace – datové údaje [online] [citováno 14.4.2013] Dostupné z http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_migrace#cr

Český statistický úřad (ČSÚ), 2013: Charakteristika okresu Plzeň-město [online] [citováno 11.4.2014] Dostupné z http://www.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_plzen_mesto

Český statistický úřad (ČSÚ), 2013 Cizinci: Zaměstnanost – datové údaje [online] [citováno 28.3.2013] Dostupné z http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_zamestnanost#cr

Demografie, 2013, Migrace [online] [citováno 15.1.2013] Dostupné z http://www.demografie.info/?cz_migrace

Fárek, J. 2008, Mezinárodní ekonomická migrace: přínosy a rozpory, časopis Mezinárodní politika, Ústav mezinárodních vztahů Praha, číslo 6/2008, [online] [citováno 15.1.2013] Dostupné z http://www.iir.cz/upload/MP/MPArchive/2008/MP06_08.pdf

Holeček, A. 2009 Život a pracovní podmínky cizinců v Plzni [online] [citováno 20.4.2013] Dostupné z <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/zivot-a-pracovni-podminky-cizincu-v-plzni>

Horáková, M. 2001 – 2011 Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, VÚPSV [online] [citováno 28.3.2013] Dostupné z <http://www.vupsv.cz/index.php?p=publications&rok=vse&klasif=1&kateg=vupsv&oddeleni=vse&citace=&pracovnik=1&klasif=1&site=default&limit=0&projekt=vse>

Horáková, M., 2012 Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 28, VÚPSV [online] [citováno 28.3.2013] Dostupné z <http://www.vupsv.cz/index.php?p=bulletins&site=default>

iDNES.cz, 2013: Ekonomika [online] [citováno 11.4.2014] Dostupné z http://ekonomika.idnes.cz/borska-pole-se-rozvijeji-najimaji-dalsi-lidi-fmn-/ekonomika.aspx?c=A050506_121237_ekonomika_maf

Imigrace, 2013 [online] [citováno 15.1.2013] Dostupné z <http://www.imigrace.cz/>

Integrovaný portál MPSV, 2013, Archiv statistik - Roční zprávy okresu Plzeň – město [online] [citováno 2.4.2013] Dostupné z http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/plk/statistiky/archiv_statistik

Integrovaný portál MPSV, 2013 Modré karty pro cizince v České republice [online] [citováno 28.3.2013] Dostupné z http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/modka/ciz#coje

Integrovaný portál MPSV, 2013 Výklad § 14 odst. 2 zákona č 435/2004 Sb., o zaměstnanosti [online] [citováno 20.4.2013] Dostupné z http://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/vyklady/vyklad_435_2004_p14

Jelínková, M., Babická, K., 2008 Aktivita Hospodářské komory Plzeňsko vůči zahraničním pracovníkům [online] [citováno 20.4.2013] Dostupné z <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/aktivity-hospodarske-komory-plzensko-vuci-zahranicnim-pracovnikum>

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV), 2013 Zákoník práce [online] [citováno 20.4.2013] Dostupné z http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=z65_1965_2

Ministerstvo vnitra České republiky (MV ČR), 2013 Informace o projektu dobrovolných návratů [online] [citováno 14.4.2013] Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-dobrovolnych-navratu.aspx>

Ministerstvo vnitra České republiky (MV ČR), 2013 Informace pro cizince [online] [citováno 28.3.2013] Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/zelene-karty.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

Saková, T., Martínková, Š. 2009 Role inspektorátů práce při kontrole pracovních agentur v České republice [online] [citováno 20.4.2013] Dostupné z <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/role-inspektoratu-prace-pri-kontrole-pracovnich-agentur-v-ceske-republice>

Útvar koncepce a rozvoje města Plzně, 2013: Městský industriální park Plzeň Borská pole [online] [citováno 11.4.2014] Dostupné z <http://ukr.plzen.eu/cz/rozvojove-projekty-mesta-plzne/realizovane-projekty/mestsky-industrialni-park-plzen-borska-pole/mestsky-industrialni-park-plzen-borska-pole.aspx>

Vojtková, M. 2005, Teorie mezinárodní migrace [online] [citováno 15.1.2013] Dostupné z <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=1>

Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v.v.i. (VÚBP), 2013 Informační materiály k PPV - Agenturní zaměstnávání, [online] [citováno 20.4.2013] Dostupné z <http://www.vubp.cz/index.php/informacni-materialy-k-ppv>

11 Seznam příloh

Příloha A Vývoj struktury zaměstnanosti ekonomických migrantů v okrese Plzeň-město v letech 2000-2010

Příloha B Vývoj počtu povolení k pobytu v okrese Plzeň-město v letech 2000-2010

Příloha C Nejčastější státní příslušnosti v okrese Plzeň-město (2000-2010)

Příloha D Nejžádanější profese v okrese Plzeň-město (2000-2010)

12 Abstrakt

Vinická, V. Ekonomičtí migranti na trhu práce města Plzně. Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 52 s., 2013

Předložená bakalářská práce je zaměřena na situaci a stav ekonomických migrantů na trhu práce v okrese Plzeň-město v časovém období 2000 – 2010.

V první části práce je popsána mezinárodní ekonomická migrace v obecné rovině a její příčiny a důsledky jak na mateřské, tak na cílové země. Dále jsou zde charakterizováni ekonomičtí migranti v České republice. Pracovněprávní podmínky na trhu práce a vývoj jejich počtu ve sledovaném období.

Ve druhé části je analyzován vývoj počtu ekonomických migrantů na trhu práce v okrese Plzeň-město. Je přiblížena jejich struktura zaměstnanosti na trhu práce, dále struktura podle státní příslušnosti a nejžádanější profese v okrese. Jsou zde také popsány změny na trhu práce, týkající se ekonomických migrantů v období hospodářské recese. Zmíněna je i role agentur práce zaměstnávající ekonomické migranty na trhu práce v Plzni.

Klíčová slova: ekonomičtí migranti, trh práce, Plzeň-město, ekonomická krize, agentura práce

Abstract

Vinická, V. Economic Migrants in the Labour Market of the City of Pilsen. Bachelor's thesis. Pilsen: Faculty of Economics University of West Bohemia in Pilsen, 52 p., 2013

This bachelor thesis is focused on the situation and the state of economic migrants in the labor market in the district of the City of Pilsen in the time period of 2000 - 2010.

The first part describes the international economic migration in general and its causes and consequences, both for the home and the destination country. There are also characterized by economic migrants in the Czech Republic. Employment conditions in the labor market and the development of their number in the period.

In the second part analyzes the evolution of the number of economic migrants in the labor market in the district of the City of Pilsen. It approached their structure of employment in the labor market, further structure by nationality and the most sought kind of professions in the district. There are also described changes in the labor market on the economic migrants in times of economic recession. Mentioned is also the role of employment agencies employing economic migrants on the labor market in Pilsen.

Key words: economic migrants, labor market, city of Pilsen, economic crisis, staff agency

Přílohy:

Příloha A

Vývoj struktury zaměstnanosti ekonomických migrantů v okrese Plzeň-město v letech 2000-2010							
rok	platná povolení k zaměstnání cizinců	cizinci ze třetích zemí, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání	občané SR registrováni na ÚP v ČR	počet občanů EU/EHP a Švýcarska	cizinci s živnostenským oprávněním	celková zaměstnanost cizinců	podíl cizinců na celkovém počtu pracovních sil v %
2000	177	-	406	-	1 875	2 458	2,76
2001	251	-	700	-	1 743	2 694	3,12
2002	249	-	866	-	1 470	2 585	2,92
2003	337	-	1 445	-	1 624	3 406	3,92
2004	360	27	-	3 142	1 853	5 382	6,37
2005	1 224	80	-	4 700	2 157	8 161	8,94
2006	1 645	203	-	5 442	2 208	9 498	10,24
2007	2 549	331	-	9 938	2 516	15 334	15,06
2008	7 520	513	-	6 988	3 016	18 037	16,30
2009	1 057	796	-	6 506	5 374	13 733	12,15
2010	335	815	-	6 771	5 154	13 075	11,56

Zdroj: vlastní zpracování dle Horáková, 2001 - 2011

Příloha B

Vývoj počtu povolení k pobytu v okrese Plzeň-město v letech 2000-2010			
rok	povolení k trvalému pobytu	povolení k dlouhodobému pobytu/ vízum k pobytu nad 90 dnů	celkem povolení k pobytu
2000	970	2075	3045
2001	981	2398	3379
2002	1119	2781	3900
2003	1283	3664	4947
2004	1546	3507	5053
2005	1762	3588	5350
2006	2465	3578	6043
2007	3119	5686	8805
2008	3796	9459	13255
2009	4124	9687	13811
2010	4371	7750	12121

Zdroj: vlastní zpracování dle Horáková, 2001 – 2011

Příloha C

Nejčastější státní příslušnosti v okrese Plzeň-město (2000-2010)					
2000	Slovensko	406	2006	Slovensko	4647
	Ukrajina	39		Ukrajina	1083
	Bulharsko	28		Polsko	503
	Francie	15		Moldavsko	242
	Německo	15		Německo	193
2001	Slovensko	700	2007	Slovensko	6295
	Bulharsko	68		Ukrajina	1581
	Ukrajina	57		Polsko	1576
	Německo	27		Rumunsko	983
	Polsko	26		Bulharsko	542
2002	Slovensko	866	2008	Slovensko	5160
	Ukrajina	81		Vietnam	2973
	Německo	57		Ukrajina	2198
	Bulharsko	54		Mongolsko	1469
	Japonsko	27		Polsko	913
2003	Slovensko	1445	2009	Slovensko	4856
	Ukrajina	139		Polsko	721
	Japonsko	42		Ukrajina	663
	Německo	32		Bulharsko	358
	Bulharsko	17		Rumunsko	351
2004	Slovensko	3039	2010	Slovensko	5052
	Ukrajina	196		Polsko	569
	Bulharsko	34		Rumunsko	519
	Moldavsko	29		Bulharsko	374
	Japonsko	21		Ukrajina	153
2005	Slovensko	4076			
	Ukrajina	875			
	Polsko	496			
	Moldavsko	152			
	Japonsko	62			

Zdroj: Roční zprávy okresu Plzeň – město (Integrovaný portál MPSV, 2013)

Příloha D

Nejžádanější profese v okrese Plzeň-město (2000-2010)					
2000	zedník	78	2006	pomocní dělníci	785
	stavební dělník	47		pomocný dělník v prům.	294
	zámečnick	40		zedník	246
2001	pomocní dělníci	212	2007	manipulační dělník	830
	zámečníci	103		dělník v elektrotechnice	622
	zedníci	97		obsluha linky	442
2002	pomocní dělníci	2365	2008	dělník v elektrotechnice	2579
	zedníci	149		obsluha linky	1312
	zámečníci	122		manipulační dělník	771
2003	pomocní dělníci	4374	2009	obsluha linky	1461
	zedníci	159		dělník v elektrotechnice	1381
	zámečníci	64		manipulační dělník	451
2004	pomocní dělníci	2535	2010	montážní dělník	1306
	kovodělník	63		manipulační dělník	555
	pekař	59		obsluha prům. robotů	107
2005	pomocní dělníci	1041			
	pomocný dělník v prům.	670			
	dělník v elektrotechnice	586			

Zdroj: Roční zprávy okresu Plzeň – město (Integrovaný portál MPSV, 2013)